

*Re, arī zvaigznēs ierakstīts
Tas pats, kas laukos plašos:
Jāmeklē sudrabs, tas baltais, kas trīs
Tepatās – mūsos pašos.*

Imants Ziedonis

Lai ticības, cerības un mīlestības piepildīti Ziemassvētki katrā darbavietā un ģimenē! Lai veiksmē, pārliecībā par sevi un dzīvesprieks ir ceļabiedrs 2019. gadā!

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” redakcija

„Ziemassvētkos Eiropā” latvieši demonstrē viesmīlības talantu

FOTO: Elmārs Rudzītis

Eiropas Viesmīlības un tūrisma skolu asociācijas rīkotajos „Eiropas Ziemassvētkos” RTRIT audzēkņi Anna Česnovicka (otrā no kreisās), Kārlis Eduards Štamers un Vladislavs Sisojevs spāņu kolēģei Nurijai Munmanijai (*Nuria Montmany*; no kreisās) no Barselonas stāsta par latviešu ēdieniem. Ziemassvētku galdā tika celti tradicionālie latviešu ēdieni: pildīta zivs, aknu desa, siļķe, speķa pirādziņi, cepumi „Rozītes”, zirņi ar speķi, sutināti kāposti, cūkgaļas cepetis, grūbu salāti, plātsmaize.

IK ANNELE ROGOZINA

RTRIT sabiedrisko attiecību speciāliste

Decembra sākumā pirmo reizi Latvijā norisinājās „Ziemassvētki Eiropā” („Christmas in Europe”), kas ir ikgadējs, krāšņš starptautisks Eiropas mēroga pasākums. Šo kultūras notikumu īsteno Eiropas Viesmīlības un

tūrisma skolu asociācija (AEHT), un tā galvenais mērķis ir visas Eiropas jauniešus un pasniedzējus vienot, lai iepazītu citu tautu kultūras mantojumu, Ziemassvētku tradīcijas un kulināro dažādību.

Ar lielu godu PIKC VSIA „Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums” (RTRIT) ir uzņēmies organizēt 27. „Ziemassvētkus Eiropā”. Visa gada garumā tehnikuma un pieaicināto

profesionāļu komanda atbildīgi gatavojās lielajam notikumam, kas ir sakritis ar Latvijas simtgadi, tādēļ viss tika plānots un pārdomāts ar īpašu uzmanību un rūpību.

Lai kopīgi radītu unikālu atmosfēru un ieskandinātu „Ziemassvētkus Eiropā”, ieradās 25 delegācijas no 17 valstīm. Vairāk nekā 200 dalībnieku ar autobusiem, vilcieniem un lid-

mašīnām uz Rīgu atveda savus Ziemassvētkus – ar gardiem ēdieniem, īpašiem eglīšu rotājumiem, nacionālajiem tērpiem un neizmēramu tradīciju un folkloras bagāžu. Kultūru dažādība veicināja visu dalībnieku sadraudzību, vēlmi tuvāk iepazīt citu valstu kultūru un veidot ilgtspējīgu sadarbību.

Pasākums sākās ar lūgšanu Rīgas Doma baznīcā. Viens no

spilgtākajiem un atmiņā paliekošākajiem bija dalībnieku gājiens cauri Vecrīgai ar savu nacionālo valstu karogiem, skanīgām dziesmām un krāšņiem tautastērpiem. Svinīgajā atklāšanā piedalījās „Ziemassvētku Eiropā” patronese **Kristiāna Kellere** (*Christian Keller*), AEHT prezidents **Remko Koerts** (*Remko Koert*), ģenerāl-

Turpinājums 4. lpp. ►

REDAKCIJAS SLEJA

Daiga Kļanska,
laikraksta
„Izglītība un Kultūra”
galvenā redaktore

FOTO: no personiskā arhīva

2018. gadā cilvēki Latvijas valsts vēsturē ieraksta daudz nozīmīgu notikumu. Vispirms jau ar plašu vērienu Latvijā un pasaulē svinējām savas, neatkarīgas valsts izveides 100. gadadienu. Un svinības vēl nebūt nav galā, tās turpināsies līdz pat 2021. gadam.

Manuprāt, trīs būtiskākie gada notikumi kultūrā bija XXVI Vispārējie latviešu dziesmu un XVI deju svētki, Nacionālās enciklopēdijas „Latvija” atklāšana drukātā un digitālā (<https://enciklopedija.lv/>) formātā, kā arī iniciatīva „Latvijas skolas soma”, kas skolēniem visā Latvijā ļauj iepazīt Latvijas kultūru, vēsturi, dabu, uzņēmējdarbību.

Izglītības jomā nozīmīgākās diskusijas šogad notika par jaunā mācību satura izveidi un mācību pieejas maiņu, skolu tīkla sakārtošanu, kā arī skolotāju trūkumu. Valdība ir apstiprinājusi noteikumus par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem, kā arī noteikumus par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem. Pirmskolās jaunās vadlīnijas sāks īstenot jau ar nākamā gada 1. septembri, bet pamatizglītībā jauno pieeju sāks īstenot pakāpeniski, sākot ar 2020. gada 1. septembri. Lai izdodas visas labās ieceres!

Runājot par skolu tīkla sakārtošanu... šajā gadā ir slēgtas vairāk nekā 50 vispārējās izglītības iestādes, un skolu likvidācija turpināsies arī nākamajā gadā. To, vai skolu slēgšanas vilnis valstij būs nesis ekonomiskus ieguvumus tikai īstermiņā vai tie būs arī ilgtermiņā, rādīs laiks. Jāteic gan, ka rūpes par bērnu, kas ir valsts nākotnes ekonomikas pamats, psihoemocionālo un fizisko labsajūtu gan ģimenes, gan valsts mērogā ir vājas. Vai gan citādi mums labdarības akcijā būtu jāvēl pieciņi, par kuriem profesionāli mācīs vecākus rūpēties par bērniem? Vai cilvēku mīlestību un gādību vienam par otru var nopirkt par piecīti? Piedodiet, bet neticu. Tā drīzāk ir patērētāju sabiedrības mode – ar naudu atpirkties, lai savai gruzdošajai sirdsapziņai uzliktu plāksteri. Mīlestību, gādību, cilvēciskas rūpes mācās un piedzīvo tikai un vienīgi ģimenē, kuras nozīmīgums sabiedrības vērtību skalā diemžēl iet mazumā.

Vakanču portālā www.visidarbi.lv amatu kategorijā „Izglītība un zinātne” šonedēļ ir 111 vakancu. Tas vien rāda, cik dramatiska būs nākotne izglītībā – jauni skolotāji taču netop uz burvju mājienu. Cerēt, ka skolotāji no laukos slēgtajām skolām pārcelsies uz pilsētām, kur trūkst skolotāju, ir naivi. Turklāt ar katru gadu palielinās vidējais strādājošo pedagogu vecums, un, sasniedzot noteikto vecumu, skolotāji dodas pensijā, bet jaunie neienāk nozarē zemā atalgojuma dēļ. Jācer, ka Izglītības un zinātnes ministrijas vizija ar vizualizēto superskolotāju īpašā mājaslapā www.superskolotajs.lv pārtaps par realitāti un ieguvēja būs visa sabiedrība.

Sirsniņš paldies jums par to, ka lasījāt mūsu laikrakstu un elektroniskos izdevumus, dalijāties savā pieredzē, priekos, pārdomās, paudāt savu viedokli par izglītības reformu jautājumiem! Liels paldies par uzticību, nākamajam gadam abonējot mūsu redakcijas kolektīva veidotos izdevumus!

Nākamais laikraksta „Izglītība un Kultūra” numurs iznāks 2019. gada 10. janvārī.

Klusus, baltus, sirsnīgus Ziemassvētkus! Laimīgu, drošu un bagātu 2019. gadu!

Noskaidroti DAF skolu reitinga 2018. gada laureāti

FOTO: Kaspars Kurcens

12. decembrī tika apbalvoti Draudzīgā aicinājuma fonda (DAF) skolu reitinga 2018. gada laureāti. DAF jau astoto gadu izvērtē Latvijas skolas pēc skolēnu rezultātiem centralizētajos eksāmenos latviešu valodā, matemātikā, angļu valodā, dabaszinībās (bioloģijā, fizikā, ķīmijā) un vēsturē.

„Jaunākie rezultāti rāda jaunus pārstieģumus un veido veselīgu konkurenci pagājušā gada galveno balvu ieguvējiem,” atzīst pasākuma organizators DAF dibinātājs un vadītājs Jānis Endeles.

Apbalvošanai tika nominēta 51 skola četrās nominācijās: ģimnāzijas, pilsētu vidusskolas, lauku vidusskolas un specializētās skolas, to vidū tehnikumi, arodividusskolas un mūzikas skolas. Skolu reitinga rezultātus var iepazīt vietnē http://www.konkurss.lv/da_eks/.

AIC iekļauts Eiropas uzticamo aģentūru reģistrā

Eiropas Kvalitātes nodrošināšanas reģistra komiteja ir nolēmusi Akadēmiskās informācijas centru (AIC) iekļaut Eiropas uzticamo kvalitātes nodrošināšanas aģentūru reģistrā (EQAR). AIC ir pirmā Latvijas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas aģentūra EQAR reģistrā. Tas ir apliecinājums, ka šī aģentūra darbojas atbilstīgi Eiropas standartiem un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā. Iekļaušana reģistrā veicinās Latvijas augstskolu, koledžu un to izsniegtu diplomu pazīstamību un uzticamību starptautiski.

AIC valdes priekšsēdētāja Baiba Ramiņa norāda, ka centra darbinieki trīs gadu laikā no nulles izveidojuši aģentūru un izstrādājuši novērtēšanas sistēmu atbilstīgi Eiropas standartiem un vadlīnijām.

RTU IZV – Cicerona goda nosaukums

FOTO: no RTU IZV arhīva

6. decembrī Latvijas Zinātņu akadēmijā pasniedza Cicerona balvu. Cicerona goda nosaukumu nominācijā „Izglītība un zinātne” saņēma Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Inženierzinātņu vidusskola (IZV) par devumu nākamā inženieru sagatavošanā.

„Šī balva ir viens no pierādījumiem, ka skola tuvojas uzstādījumiem, kas tika veidoti, to dibinot, un viens no tiem ir inženierzinātņu popularizēšana,” uzsvēra RTU attīstības prorektors Artūrs Zeps, norādot, ka darbā ar skolēniem RTU IZV ievēro trīs galvenos pamatprincipus: kvalitatīvs un apjomīgs mācību darbs, plašas ārpuskolas aktivitāšu iespējas un uzsvars uz zinātnisko darbu. „Mums ir būtiski, ka par skolu runā tās skolēnu darbi un panākumi. Un tos mēs varam redzēt ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās.”

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 14. DECEMBRA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ Ieelpa jaunam ciklam – Ziemassvētki
- ◆ Ziemassvētku rotājumi un to simbolika
- ◆ Bērnam ir vajadzīgs laiks un uzmanība

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra, kopš 1990. gada 1. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība”, kopš 1994. gada 6. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „AB konsultants” Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805 Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnauva iela 21 Rīgā, LV-1010 Tālrunis: 67096393, e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Daiga Kļanska Tālrunis: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv Reklāma un mārketingas: e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv Tālrunis: 25628748, 67096393 Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Datorgrāfiķe: Linda Prātniece e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”. Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauc uz „Izglītību un Kultūru” obligāti. Publikācijās paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Valdība nosaka 2019./2020. mācību gada sākuma un beigu laiku

IK INFORMĀCIJA

11. decembrī valdībā apstiprināti Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavotie noteikumi par 2019./2020. mācību gada un mācību semestru sākuma un beigu laiku un brīvdienu laiku tajās vispārējās izglītības iestādēs, kuras īsteno vispārējās pamatizglītības programmas un vispārējās vidējās izglītības programmas.

Mācību gads sākas 2019. gada 2. septembrī. 1.–8. klases un 10.–11. klases skolēniem mācību gads beidzas 2020. gada 29. maijā.

9. klases izglītojamajiem mācības beidzas 2020. gada 15. maijā, bet mācību gads – 2020. gada 12. jūnijā. 12. klases izglītojamajiem mācības beidzas 2020. gada 15. maijā, bet mācību gads – 2020. gada 19. jūnijā.

9. un 12. klases izglītojamajiem, kuri atbrīvoti no noteiktajiem valsts pārbaudījumiem, mācību gads beidzas 2020. gada 29. maijā.

FOTO: Andris Bērziņš

2019./2020. mācību gads sāksies 2019. gada 2. septembrī. 1.–8. klases un 10.–11. klases skolēniem mācību gads beigsies 2020. gada 29. maijā.

9. un 12. klases izglītojamajiem, kuri atbrīvoti no noteiktajiem valsts pārbaudījumiem, mācību gads beidzas 2020. gada 29. maijā.

Mācību gadu veido divi semestri:

- ◆ pirmais semestris ilgst no 2019. gada 2. septembra līdz 2019. gada 20. decembrim;
- ◆ otrais semestris ilgst: 1.–8. klases un 10.–11. klases izglītojamajiem – no

2020. gada 6. janvāra līdz 2020. gada 29. maijam;

9. klases izglītojamajiem – no 2020. gada 6. janvāra līdz 2020. gada 12. jūnijam;

12. klases izglītojamajiem – no 2020. gada 6. janvāra līdz 2020. gada 19. jūnijam.

Mācību gadā izglītojamajiem ir šādas brīvdienas:

- ◆ rudens brīvdienas no 2019. gada 21. oktobra līdz 2019. gada 25. oktobrim;
- ◆ ziemas brīvdienas no 2019. gada 23. decembra līdz 2020. gada 3. janvārim;
- ◆ pavasara brīvdienas 1.–11. klases izglītojamajiem no 2020. gada 16. marta līdz 2020. gada 20. martam;
- ◆ 12. klases izglītojamajiem – no 2020. gada 23. marta līdz 2020. gada 27. martam;
- ◆ vasaras brīvdienas 1.–8. kla-

ses un 10.–11. klases izglītojamajiem – no 2020. gada 1. jūnija līdz 2020. gada 31. augustam.

Izglītības iestāde patstāvīgi pieņem lēmumu par vienu nedēļu ilgām papildu brīvdienām 1. klases skolēniem. Papildu brīvdienas organizē otrajā semestrī.

Ja mācību gada laikā iestājas ārkārtējas situācijas, kuras iepriekš nevar paredzēt un kuru izraisīto apstākļu dēļ ilgstoši (vismaz vienu nedēļu) nav iespējams nodrošināt mācību procesu atbilstīgi normatīvo aktu prasībām, izglītības iestādes dibinātājs, izvērtējot konkrētos ārkārtējas situācijas apstākļus, ir tiesīgs pieņemt lēmumu par mācību gada pagarinājumu 1.–8. klases un 10.–11. klases izglītojamajiem. ■

Valdība apstiprina jaunu augstākās izglītības licencēšanas un akreditācijas kārtību

IK INFORMĀCIJA

Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) izstrādājusi jaunu augstākās izglītības licencēšanas un akreditācijas kārtību, kurā ir paredzēts visu studiju virzienu sistēmiskais izvērtējums, sniedzot individuālu vērtējumu katrai studiju programmai. IZM uzskata, ka jaunais regulējums sekmēs Latvijas augstākās izglītības izcilību un kvalitāti, nodrošinot tās starptautisko konkurētspēju.

Saeima 2018. gada 21. jūnijā pieņēma grozījumus Augstskolu

likumā. Ar tiem tika precizēta studiju programmu licencēšana, studiju virzienu atvēršana un ar studiju virzienu akreditāciju saistīti jautājumi. Jaunā kārtība uzlabos studiju programmu atbilstību tautsaimniecības vajadzībām un veicinās izcilību. Latvijas mērķis ir sekmēt studiju kvalitātes novērtēšanu pēc starptautiskiem standartiem. Akreditācijas procesu nodrošināšana pēc augstākajiem standartiem ne tikai paaugstinās studiju kvalitāti studējošajiem, bet arī ir nozīmīga augstākās izglītības reputācijas un eksportspējas veicināšanai.

Mērķis ir veidot tādas nosacījumus, lai mūsu valsts nozīmīgākās augstskolas starptautiskajos reitingos būtu starp 500 labākajām universitātēm.

Valdība 2018. gada 11. decembrī apstiprināja IZM izstrādātos Ministru kabineta (MK) noteikumu projektus „Studiju programmu licencēšanas noteikumi”, „Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi” un „Augstskolu un koledžu akreditācijas noteikumi”, kuri sagatavoti saskaņā ar Saeimas apstiprinātajam Augstskolu likuma izmaiņām.

Lēmumu par studiju programmu licencēšanu vai virziena akreditāciju pieņems Studiju kvalitātes komisija. Noteikumos ir noteikts, ka augstskolas turpmāk varēs izvēlēties studiju virzienu novērtēšanas aģentūru. Studiju virzienu novērtēšanu pēc augstskolas vai koledžas izvēles veiks Akadēmiskās informācijas centrs vai Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrā iekļauta kvalitātes nodrošināšanas aģentūra. Lēmumu par jauna studiju virziena atvēršanu pieņems dibinātājs. Valsts dibināto augstskolu gadījumā arī turpmāk lēmumu pieņems MK.

Augstākās izglītības sistēmas efektivitāte ir izšķirīgs Latvijas konkurētspējas faktors. Lai nodrošinātu kvalitatīvu, starptautiski konkurētspējīgu un pētniecībā balstītu augstāko izglītību, ko īsteno efektīvi pārvaldītas institūcijas ar konsolidētiem resursiem, atbilstīgi izglītības attīstības pamatnostādņem 2014.–2020. gadam IZM turpina īstenot uzsāktās reformas augstākās izglītības jomā.

MK noteikumi stāsies spēkā 2019. gada 1. janvārī. ■

Laiks ieteikt apbalvošanai ar Draudzīgā Aicinājuma medaļu

IK DACE EGLĪTE

Draudzīgā aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijas direktore

Līdz 2018. gada 28. decembrim ir atvērta kandidātu pieteikšana apbalvošanai ar Draudzīgā Aicinājuma medaļu un diplomu piecās nominācijās.

Draudzīgā Aicinājuma medaļas un diploma saņemšanai var ieteikt:

- ◆ **izglītības iestādes absolventus**, kuri guvuši starptautiskus mācību sasniegumus

(mācību priekšmetu olimpiādes, skolēnu zinātniski pētnieciskā darbība, profesionālās meistarības konkursi);

- ◆ **pedagogus, augstskolu mācībspēkus**, kuri sagatavojuši skolēnus (audzēkņus) starptautiskiem panākumiem;

- ◆ **sabiedriskus darbiniekus**, kuri ar savu profesionālo darbību stiprina latviskumu;

- ◆ **mecenātus**, kuri finansiāli, materiāli un radoši atbalsta izglītības iestādes idejas un vajadzības, lai mācību procesu veidotu atbilstīgu 21. gadsimta izpratnei un vajadzībām;

- ◆ **medijus** (preses pārstāvjus), kuri atbalsta izglītību, popularizē Draudzīgā aicinājuma ideju, atspoguļo un risina problēmas izglītībā.

Izvirzot apbalvošanai, izglītības iestāde izmanto iespēju publiski pateikties absolventiem un pedagogiem, kuri veicinājuši izcilību Latvijas izglītībā un stiprinājuši konkrētas skolas vārdu un prestižu sabiedrībā. Tā ir arī iespēja novērtēt un godināt dažādu profesiju pārstāvjus, kuri

nesavtīgi strādā Latvijas, arī izglītības, labā.

Ikdienā katrai skolai ir savi atbalsta punkti (konkrēti cilvēki, sadarbības partneri, uzņēmumi, saimniecības), bez kuru devuma un palīdzības skolas būtu mazāk konkurētspējīgas. Tādēļ katrai palīdzības akcijai un katram atbalsta pļecam ir konkrēta labvēļa vārds.

Ieteikumus apbalvošanai var rakstīt brīvā formā un iesniegt elektroniski uz adresi dacvg@dacvg.lv vai pa pastu: Pūces ielā 2, Cēsis, LV-4101, Cēsu novads.

Informācija: www.dacvg.lv. ■

„Ziemassvētkos Eiropā” latvieši demonstrē viesmīlības talantu

► Turpinājums no 1. lpp.

sekretāre **Nadīne Šintgena** (*Nadine Schintgen*) un citi viesi. Ar uzrunu pasākumu atklāja RTRIT valdes locekle direktore **Silva Ozoliņa**, turpinājumā visus klātesošos priecēja gaismas šovs un svētku salūts.

4. un 5. decembrī izstādē „Ziemassvētki Eiropā” laipni aicināja interesentus iepazīt visu dalībvalstu kultūras tradīcijas, paražas un izgaršot Ziemassvētku cienastus. Izstādi, kas ļāva apmeklētājiem iejusties vienlaikus 17 valstu Ziemassvētkos tādā atmosfērā, it kā būtu atbraukuši ciemos pie seniem draugiem, apmeklēja vairāk nekā 500 skolēnu no visas Latvijas. Dalībniekiem un izstādes viesiem bija iespēja piedalīties izglītojošos un izklaidējošos šovos – bārmeņu šovā, siera karvingā, pavāru

FOTO: No RTRIT arhīva

Pēc lūgšanas Rīgas Domā dalībnieki ar savu nacionālo valstu karogiem devās gājienā cauri Vecrīgai un, tērpušies krāšņos tautastērpos, Bastejkalna pakājē dziedāja, muzicēja un dancoja.

meistarklasē, RTRIT audzēkņu un modes zimola „Mayra” modes skatē.

Eiropas bufete ir salīdzināma ar daudziem izsmalcinātiem restorāniem vienuviet, tajā varēja atļauties nogaršot visas Eiropas, kā arī Ukrainas, Krievijas un Armēnijas tradicionālos ēdienus, iejusties Ziemassvētku atmosfērā un izkustēties pazīstamu un aizraujošu melodiju ritmos.

Svētku nedēļas noslēgumā viesiem notika izglītojošas lekcijas par inovācijām Latvijas tūrisma piedāvājumā, kā arī aizraujošas ekskursijas Bauskas novadā un Siguldā. Kultūras programmas vakarā visas 25 komandas savas valsts tradicionālos Ziemassvētkus piedāvāja izjust ar dejām un dziesmām, ar neparastiem mūzikas instrumentiem, ar savu tradīciju prezentācijām un neaizmirstamo vienotības izjūtu,

ka visi ir tik dažādi, bet tik saliedēti un draudzīgi.

Īpašs savilņojuma brīdis bija noslēguma vakariņas, kurās piedalījās visi dalībnieki, atbalstītāji, sponsori un viesi. Eleganti klāti galdi, lieliska apkalpošana un gardi ēdieni, kurus radijuši pazīstami Latvijas profesionāļi sadarbībā ar RTRIT audzēkņiem, noslēguma pasākumu padarīja neaizmirstamu. Delegācijas saņēma piemiņas dāvanas, bet Spānijas delegācija pārņēma AEHT karogu un tiesības rīkot AEHT „Ziemassvētkus Eiropā” 2019. gadā – tie notiks no 1. līdz 6. decembrim Barselonā.

Latvijai, Rīgai un RTRIT ir, ar ko lepoties. Arī AEHT valde atzīmēja, ka latviešiem ir viesmīlības talants. Ikviens pasākuma „Ziemassvētki Eiropā” dalībnieks atcerēsies Latvijā gūto pieredzi un nesīs Latvijas vārdu pasaulē. ■

Papīra teātris kamišibai

IK ILONA TROPA

Logopēde

Kamišibai (*kami* – ‘papīrs’, *šibai* – ‘teātris’) attēlu teātra dzimtene ir Japāna. Tas radies laikā, kad saldumu tirgotāji bērniem piedāvāja iespēju ne tikai iegādāties saldumus, bet arī par brīvu noskatīties teātra izrādi, kurā stāsts bija sadalīts ainās un katrai izveidots zīmējums. Tā zīmējums pēc zīmējuma mainījās „ekrānā” un stāsts vai pasaka ieguva aizvien jaunus interesentus.

2018. gada 7. decembrī Valmieras integrētajā bibliotēkā, pulcējot logopēdes, stāstniekus, bibliotekārus, skolotājus, izglītības iestāžu vadītājus, notika projekta „Papīra teātris kamišibai jeb Skolēni bērniem un stāstnieks pa vidu” atvēršanas svētki. Japānā radusies metode tagad dzīvo arī pie mums!

Projekta koordinatore **Agita Lapsa**, Vidzemes stāstnieku kopas dalībniece, šajā darbā ieguldījusi ļoti daudz enerģijas, laika un sirdsdarba.

Projektā tapis jauns metodiskais materiāls lasītprasmes un stāstītprasmes attīstībai pirmskolas un sākumskolas vecuma bērniem. To lieliski var izmantot arī logopēdi valodas un runas korekcijas darbā. Tas ir komplekts, kurā ietilpst četru pasaku ilustrācijas, kartona skatuvīte un materiāls ar metodiskajiem ieteikumiem komplekta izmantošanā mācību procesā.

Logopēdi projekta ideju atbalstīja jau 2017. gada pavasarī,

un nu bija patīkama atkalsatikšanās pēc garāka pārtraukuma.

Katra pasaka sadalīta 6–10 ainās. Pasaku ilustrācijas un kartona skatuvīti veidojuši Valmieras Dizaina un mākslas vidusskolas audzēkņi un pedagogi. Ieguldīto darbu atzinīgi novērtēja skolas direktore **Inese Mētriņa**, sakot, ka skolēni ir gandarīti, redzot sava darba lietojumu, tā pievienoto vērtību. Uzreiz gan jāsaka, ka izvēlēties ilustrācijas no skolēnu sagatavotā klāsta bija ļoti grūti un atbildīgi. Katrs darbs bija veidots, ieguldot meistarību, izmantojot dažādas tehnikas, atšķirīgu stilu un domu izpaušmi, ko atzinīgi novērtēja pasaku klausītāji skolā. Kā uzvirvoja emocijas, ieraugot pasaku tēlus – māla figūriņas, kuras sarindotas nepieciešamajā sīzetā un nofotografētas! Īsts meistarstiķis un komandas darbs!

Īsā laika posmā tapa kārbas dizains. Jaunieši centās no sirds, jo atvēlētais laiks bija neliels. Tas vainagojās ar jaunās mākslinieces **Martas Ozolas** uzvaru, jo viņas veidotā skatuvīte jau uzsākusi dzīvi pie klausītājiem.

Arī pasaku izvēlei vajadzēja daudz diskusiju, domu, laika un argumentācijas. Šoreiz uz skatuvē iznāk „Medus un mušas”, „Par ozolu, kas izdāļāja ziles” ar divu veidu ilustrācijām un „Kastanis”, bet paveiktais lielais darbs ļauj domāt, ka varētu būt arī turpinājums.

Atvēršanas svētkos logopēdes **Agritas Gruzdīnas** muzikālā noformējuma vadībā klātesošie ļāvās balss un izrunas vingrinājumiem, kas reizēm mēdz būt

interesanti un jautri pat pieaugušajiem. Agrita ir viena no komplekta veidotājām. Metodiskajā materiālā ievietotas pirkstiņrotāļas un runas ritma vingrinājumi, kurus var izmantot pasaku klausīšanās starplaikos. Agrita atzīst, ka pirmsskolas vecuma bērniem kamišibai teātris patīk, tas viņiem palīdz noturēt uzmanību, koncentrēties uz stāstījumu. Attēli palīdz atcerēties pasaku.

Filozofes un stāstnieces **Māras Mellēnas** uzruna atvēršanas svētku dalībniekiem bija emocionāla un sirsnīga – tika piesaukta tāda darba vērtība, kurā ieguldīta elpas vingrinājumus Māras vadībā, kopīgi padziedāt, izjust īpašo svētku noskaņu. Metodiskajā materiālā ir M. Mellēnas domas un atziņas par stāstiem un to stāstīšanu, stāstnieka meistarības nozīmi, nenovērtējamo acu kontaktu klausītājam ar stāstītāju.

Metodiskajā materiālā iekļauti arī logopēdes **Ilonas Tropas** apkopotie logoritmikas vingrinājumi praktiskai izmantošanai. Valmieras sākumskolas skolēniem kamišibai ļoti patīk: kad nodarbībās jautāju – „Ir vēl spēks klausīties?” –, skan viennozīmīgs: „Jā!” Skolēni paši ir aktīvi pasaku stāstītāji, stāstīšanas prasmi jau labā līmenī apguvuši skolā. Papīra teātris palīdz to pilnveidot un iedrošina kautrīgākos stāstītājus.

Ar interesi un gandarījumu klausītāji baudīja Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves vadošā pētnieka **Gunta Pakalna** netradicionālo,

dinamisko stāstījumu par pasaku ilustrācijām, to izcelšanos, attīstību un iespējamo tulkošanu – ne vienmēr uzzīmētais jāsaprot tieši. Stāstījums un aktīvā prezentācija vilināja uz domāšanu.

Sandas Salmiņas pirmatskaņojums publikai kamišibai teātrī „Medus un mušas” noturēja

klausītāju uzmanību un izvilināja emocijas. Sanda ir stāstniece un aktīvi piedalās dažādos projektos kopā ar saviem skolēniem. Sadarbībā ar tradicionālās kultūras iniciatīvu centru „KasTe” īstenots projekts bērniem un jauniešiem, izveidojot filmu „Reiz dzīvoja Āraišos”. ■

Par svarīgām svinībām, svarīgiem vietniekvārdiem un svarīgām vakcīnām

FOTO: no personiskā arhīva

„Varbūt skola ir tā vieta, kur vecāku uzsāktais jātūpina ar „revakcināciju”? Kur kopā mācāties tikt cauri ērkšķu krūmiem. Kur ir kāds (daudzi), kurš ir blakus brīžos, kad vajag, lai kāds tev tic vairāk, nekā tu pats spēj sev ticēt,” aicina aizdomāties Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Ja izdodas pacelt acis no ikdienas steigas, var saskatīt lietu kārtību un secību, un, kontekstā ielikta, atsevišķas norises iegūst dziļāku jēgu. Kaut vai šis piemērs: kad valsts nodibināta, laiks nākamajiem svarīgajiem darbiem, to vidū – dažādu izglītības iestāžu dibināšanai. Visā Latvijā ne mazums šādu gaviļnieku. Pirms pāris nedēļām savu 100. jubilejas gadu ieskandēja Rīgas Valsts tehnikums (RVT). Bija tik aizkustinoši vērot, kā viesmīlīgajās un 150 gadus seniem stāstiem apvītājās Rīgas Latviešu biedrības nama telpās iejutās tehnikuma audzēkņi ne vien no Rīgas, bet arī Krāslavas, Laidzes, Limbažiem un Balviem. Kā, vērojot pašu tehnikuma Drukas un mediju tehnoloģiju nodaļas audzēkņu veidoto plakātu izstādi „Latvijai 100 – RVT 100” un klausoties koncertu, kurā mūsdienīgās dziesmās un mūzikā tika ilustrēti Ata Kronvalda Tēvzemes mīlestības avoti, mācījās savu un savas mācību iestādes vērtību vai, pedagogu valodā runājot, stiprināja izpratni par Latvijas kultūras vērtībām un laikmetīgajām izpausmēm.

Ko un kā darīt? Šā koncerta muzikālais vadītājs dziedātājs un trompetists Andris Ābelīte uzskata, ka jauniešiem svarīgi apgūt vē-

“Šī paaudze ir ļoti reālistiska. Jebkas, kas tiek apsegtas ar pietušu vai izskaistinātu plīvuru, viņiem liekas neinteresanti, tāpēc tiem cilvēkiem, kas uzrunā jauniešus, jābūt maksimāli īstiem, patiesiem, lai viņi var uzsākt diskusiju, nebaidoties no provokatīvas attieksmes. Tas ir tas, kas jauniešiem ir vajadzīgs.

tības neatkarīgi no žanriem, bet – raugoties, lai izpausmes formās ir visvairāk patiesības un vismazāk samākslotības, „jo šī paaudze ir ļoti reālistiska. Jebkas, kas tiek apsegtas ar pietušu vai izskaistinātu plīvuru, viņiem liekas neinteresanti, tāpēc tiem cilvēkiem, kas uzrunā jauniešus, jābūt maksimāli īstiem, patiesiem, lai viņi var uzsākt diskusiju, nebaidoties no provokatīvas attieksmes. Tas ir tas, kas jauniešiem ir vajadzīgs.

“„Skola ir ceļš caur ērkšķiem uz zvaigznēm,” teica jaunieši, piebilstot, ka tā jau tas ir: lai kaut ko sasniegtu, ir nopietni jāstrādā. Tikai... dažreiz, kad to ērkšķu esot pavisam daudz un atbalsts un izpratne, un palīdzība ļoti, nu ļoti nepieciešama, esot sajūta, ka skolotāji vēl papildus uzmet kādu ērkšķu saišķīti...

māli īstiem, patiesiem, lai viņi var uzsākt diskusiju, nebaidoties no provokatīvas attieksmes. Tas ir tas, kas jauniešiem ir vajadzīgs. Viņi grib sajūst to, ka viņi var dzīvot nevis uzburtā mediju telpā ar tolerancēm un prioritātēm, bet viņi paši grib būt prioritāte un runāt par šīm lietām, un uzdot jautājumus, kas viņiem ir svarīgi”. Ja šis jūs ieinteresēja, vairāk var izlasīt RVT interneta vietnē. Tehnikuma simtgadības svinības turpināsies līdz pat nākamā gada decembrim, un atliek vien novēlēt, lai labi sāktais tikpat labi turpinās, viņam saprotamā veidā uzrunājot katru audzēkni un tad rosinot doties tālāk – personīgā un kopīgā izaugsmē.

Līdzīga skaista simtgadības svinēšana notika arī Ventspils Valsts 1. ģimnāzijā – ar viesiem no draugiem un domubiedriem visās Latvijas malās, ar rūpīgi veidotu zinātnisko konferenci „Personības loma izglītībā: vakar, šodien, rīt”, skolas dibinātājam un pirmajam direktoram Teodoram Grinbergam veltīta piemiņas monumenta, ko veidojis tēlnieks Gļebs Panteļejevs, atklāšanu, absolventu atmiņu krājuma atvēršanu un, protams, absolventu salidojumu. Tik zīmīgus vārdus teicis T. Grinbergs:

“Valodas mācībā iepazīstam trīs vietniekvārdus – mēs, jūs, viņi. Skolas darbā sasniegsim cerēto, ja lietosim tikai – mēs. Mūsu skola, mūsu pienākums, mūsu darbs.

„Valodas mācībā iepazīstam trīs vietniekvārdus – mēs, jūs, viņi. Skolas darbā sasniegsim cerēto, ja lietosim tikai – mēs. Mūsu skola, mūsu pienākums, mūsu darbs.” Tik aktuāli laikmetā, kad runājam par lielo komandas darba nozīmi, kad aicinām uz sociālo saliedētību, sadarbību, vienotu mērķu izvirzīšanu un īstenošanu. Vai mūsu šodienas skolās šis „mēs” pietiekami skaidri nolasās? Vai tādās kategorijās domā gan skolēni, gan skolotāji, gan vecāki? Un ārpus skolas – vai „mēs” kategorijās savstarpēji domā, piemēram, skolu un pašvaldību darbinieki?

Skola kā cilvēku sastapšanās vieta, pedagogs kā cilvēks – iejutīgs, pacietīgs, neatlaidīgs un pāri visam taisnīgs. Tādu pedagoga portretu iezīmēja gan vēsturiskais ekskurss T. Grinberga darbības pamatprincipos, gan stāsti par visu citu laiku skolotājiem. Lieliska ventspilnieku konferences sastāvdaļa bija skolēnu radošās darba grupas, kas diskutēja par tādiem pašiem jautājumiem, strādājot paralēli pieaugušo konferencei, un tad drosmīgi un skaidri dalījās apkopotajās atziņās. Man liekas, ka skolēnu teiktais savā ziņā bija tests profesionāļu veiktajam un teiktajam: kādas skolas, skolēnu un pedagogu attiecības ir patiesībā.

“Mīlestības pilns, kvalitatīvi kopā ar vecākiem pavadīts laiks mazulim ir kā emocionālās potes, kas palīdzēs saglabāt stabilitāti un garīgo veselību arī tālākās dzīves turbulences un sarežģījumu brīžos.

Kas ir tas, ko jaunieši nolasījuši no teiktā un – vēl jo vairāk – darītā? Kopā ar sirdi izauklētajiem labajiem vārdiem un gludajām pareizajām frāzēm, ko skolēni no mums vien pašiem lieliski iemācījušies skandēt, izskanēja arī tikpat no sirds un drosmīgi izteikti secinājumi, kas visdrīzāk jāsaprot kā palīgā saucieni. „Skola māca klusēt un klausīties,” saka jaunieši. Mēs jau varam teikt, ka tā tas nav domāts, bet acimredzot tā tas izskatās no otras puses. Būsim atklāti – ir taču ērtāk, ja viņi klausās un piekrīt, un dara tā, kā iecerēts. Tā mēs (vai tiešām visi „mēs”?) ātrāk tiekam uz priekšu.

Viena no jauniešu atziņām man jo īpaši neiziet no prāta. „Skola ir ceļš caur ērkšķiem uz zvaigznēm,” teica jaunieši, pie-

“Stāsts jau nav par šīs konkrētās skolas skolēniem un pedagogiem. Stāsts ir par mums visiem un mūsu sabiedrību kopumā. Cik aizrāvušies esam ar traukšanos uz zvaigznēm. Cik pamanām tos, kuri iepiņķerējušies ērkšķos un netiek tik veikli līdzī. Cik uzdrošināties atzīties, ka pašiem rokas vai sirds, jau ērkšķu saplosītas, gauži sāp un laupa spēkus un pat motivāciju tikt tālāk.

bilstot, ka tā jau tas ir: lai kaut ko sasniegtu, ir nopietni jāstrādā. Tikai... dažreiz, kad to ērkšķu esot pavisam daudz un atbalsts un izpratne, un palīdzība ļoti, nu ļoti nepieciešama, esot sajūta, ka skolotāji vēl papildus uzmet kādu ērkšķu saišķīti...

Stāsts jau nav par šīs konkrētās skolas skolēniem un pedagogiem. Stāsts ir par mums visiem un mūsu sabiedrību kopumā. Cik aizrāvušies esam ar traukšanos uz zvaigznēm. Cik pamanām tos, kuri iepiņķerējušies ērkšķos un netiek tik veikli līdzī. Cik uzdrošināties atzīties, ka pašiem rokas vai sirds, jau ērkšķu saplosītas, gauži sāp un laupa spēkus un pat motivāciju tikt tālāk.

Šāgada labdarības akcija „Dod pieci!” mudina palīdzēt maziem cilvēkiem veidot drošu piesaisti un saprast (vai drīzāk izjust), ka kāds palīdz atrast drošību, sniedz palīdzību un dalās priekā. Ārsti runā par to, ka mīlestības pilns, kvalitatīvi kopā ar vecākiem pavadīts laiks mazulim ir kā emocionālās potes, kas palīdzēs saglabāt stabilitāti un garīgo veselību arī tālākās dzīves turbulences un sarežģījumu brīžos. Varbūt skola ir tā vieta, kur vecāku uzsāktais jātūpina ar „revakcināciju”? Kur kopā mācāties tikt cauri ērkšķu krūmiem. Kur ir kāds (daudzi), kurš ir blakus brīžos, kad vajag, lai kāds tev tic vairāk, nekā tu pats spēj sev ticēt. Kur kopā augam un kopā par to priecājamies. Lai tas izdodas! Vēl šajā gadā un jo vairāk nākamajā. ■

Visiem bērniem ir jāprot dziedāt,

IK ILZE BRINKMANE

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas (JVLMA) Kordināģēšanas katedras asociētais profesors, ilggadējais (15 gadu!) Mūzikas skolotāju nodaļas vadītājs **Arvids Platpers** šogad svin 70 dzīves un 50 darba gadu jubileju. Lai gan laikraksta redakcija bija iecerējusi runāt par mūzikas lomu pedagoga un diriģenta dzīvē, saruna vairāk izvērtās par pedagogu satraukšu mūzikas apguves pēctecību Latvijā.

Sistēmas nesakārtotība samazina kvalitāti

Tiekamies JVLMA, un ir iespēja redzēt un dzirdēt daļu topošo (2. kursa) mūzikas skolotāju sniegumu darbā ar nodaļas mācību kori. A. Platpers atzīst, ka studentu skaits un arī spēju līmenis ar katru gadu samazinās. Starp jauniešiem pamanu tikai vienu puisi.

„Vēl pirms 10–15 gadiem katrs students praktiskā darbā ar mācību kori tikās vismaz 9–12 reizes, varēja labā līmenī iestudēt izvēlēto kordziesmu un to stundu garā koncertā atskaņot Pētera baznīcā, Rīgas 6. vidusskolā, Āgenskalna Vācu ģimnāzijā, Rīgas Valsts 2., 3. ģimnāzijā un citur, bet šie studenti, kurus dzirdējāt, ir kopā strādājuši vien dažas nedēļas. Nesakārtotība radījusi to, ka vairs nav audzēkņu publiskā koncerta, ir vien darbs ar kori mācību iestādes telpā un katram atvēlētas 10 minūtes,” stāsta A. Platpers. Viņš atceras, ka pagājušā gadsimta 70.–90. gados pat neklātienē katrā kursā bija apmēram 20–25 studētgrībetāji, atmodas laikā vēl bija maksas studiju kursi, bet valsts nostāja skolotāju atalgojuma jautājumā ceturtdaļgadsimtā panākusi, ka skolās gandrīz nav vīriešu mūzikas skolotāju un interese samazinās arī sieviešu vidū. „Labākie audzēkņi, kuri četrus gadus mācījušies diriģēšanu gan Doma kora skolā, gan citās valsts mūzikas vidusskolās, vairs neizvēlas apgūt

“ Ministrijas ierēdņiem, kas atbild par mācību priekšmetu saturu, vēlos pajautāt, ko viņi izprot ar vārdu „kompetence” un ko nozīmē „uz kompetencēm balstīta izglītība”, par ko tagad skaļi runā projekta „Skola 2030” mācību satura ieviešēji.

FOTO: no A. Platpera personiskā arhīva

„Vēlos piebilst, ka iepriekšteiktais ir tikai mans profesionālais viedoklis. No sirds novēlu visiem Latvijas iedzīvotājiem censties biežāk, vairāk un ilgāk draudzēties ar pasaulē visskaistāko – mūziku! Visās tās formās – no nopietnās līdz izklaidējošajai. Priecīgu Ziemsvētkus un laimīgu 2019. gadu!” novēl Arvids Platpers.

dziedāšanas skolotāja specialitāti un savas darba gaitas saistīt ar skolu, bet izvēlas apgūt profesijas, kas pēc augstskolas beigšanas dod iespēju būt materiāli nodrošinātiem. Daudzi JVLMA Mūzikas skolotāju nodaļas beidzēji atrod iespēju dziedāt valsts, operas un radio korī, vada dažādus vokālos ansambļus un korus, kur īsākā darba laikā nopelna to pašu, ko skolā var, strādājot no rīta līdz vakaram. Jau tagad vairākās Latvijas skolās vairs nemāca mūzikas priekšmetu skolotāju trūkuma dēļ. No ikdienā redzētā var tikai secināt, ka ne Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM), ne Kultūras ministrijas (KM) ministri un ierēdņus tas neuztrauc. Kopš 90. gadu beigām IZM vairs nav mūzikas metodiķa, kas atbildētu par OBLIGĀTO pamatskolas mācību stundu „Mūzika”, un tāpēc neviens ministrijā strādājošais nevar pateikt, kādā kvalitātē šodien tiek novadīta obligātā mācību stunda „Mūzika” katrā Latvijas vispārīgizglītojošajā skolā. Tagad IZM strādā referenti, kas it kā atbild par vairākiem (4–5) mācību priekšmetiem, bet tie nav priekšmetu metodiķi, kas var sniegt kādu metodisko palīdzību skolotājam viņa darba uzlabošanai. Mani satrauc nemitīga kvalitātes lejupslīde skolās.

Šo lejupslīdi redzu tāpēc, ka pedagoģiskajā darbā strādāju jau 50 gadus un vēl turpinu to darīt – sagatavoju jaunus mūzikas skolotājus. Turklāt bieži esmu skolas vidē un varu salīdzināt ar

“ Šodienas skolotājam ir jāzina katra vecumposma, sākot ar pirmskolu, psiholoģija un mācību metodika, lai nenodarītu pāri bērnam un viņš spētu pietiekami labi sagatavoties mācībām pamatskolā.

personīgo un savu bērnu pieredzi. Ja nevaram atšķirt zeltu no mēsliem, tad jāpajautā, ko ministrija ir darījusi, lai nezustu kvalitāte? Manuprāt, neko. Bet sekmīgi esam sagrāvuši priekšstatu, kādai ir jābūt skolai. Ministrijas ierēdņiem, kas atbild par mācību priekšmetu saturu, vēlos pajautāt, ko viņi izprot ar vārdu „kompetence” un ko nozīmē „uz kompetencēm balstīta izglītība”, par ko tagad skaļi runā projekta „Skola 2030” mācību satura ieviešēji,” sašutumu neslēpj pieredzējušais pedagogs un piebilst, ka bērnam vispirms jādod akadēmiskās zināšanas, lai viņš būtu kompetents tās lietot praktiski un saprast pašu procesu.

A. Platpers mudina atcerēties, kas bija tie konkrētie cilvēki, kuri nevis sekmējuši, bet savā ziņā

“ Visi bērni var iemācīties dziedāt, sadzirdēt skaņas. Tas veicina valodu apguvi un trenē citas prasmes.

grāvuši izglītības sistēmas kvalitāti valstī, piemēram, ilggadējā IZM Izglītības departamenta direktore Evija Papule strādāja projektā, kurā tika paredzēts 1.–6. klasei latviešu plūsmas skolās samazināt mūzikas stundu skaitu nedēļā no divām uz vienu. Ar lielām pūlēm to izdevās novērst JVLMA Mūzikas skolotāju katedras docētājiem. Taču satrauc pēdējo mēnešu notikumi, kad Valsts izglītības satura centra (VISC) projekta vadītāji mūzikas stundu skaitu mēģināja samazināt par vienu stundu. „Neviens no cilvēkiem, kas vada jaunā satura izstrādi un par to saņem dāsnu mēnešalgu, nav mūziķis. Īpaši uztrauc viņu nekompetence mūzikas un vēl citos jautājumos un nebeidz pārsteigt viņu augstprātība un necienīgā attieksme pret citādu viedokļu pautējiem,” norāda A. Platpers, piebilstot, ka jaunais saturs būtībā ir tulkojums no dažādu valstu (Kanāda, Beļģija, Lielbritānija, Austrālija, Somija, Vācija u. c.) izglītības programmām, bet nevienā no šīm valstīm nav tāda unikāla un starptautiski atzīta kultūras mantojuma kā DZIESMU SVĒTKI. Jaunā mācību satura veidotājiem šis fakts nav šķītis būtisks. Domāju, ka viņi nespēj saprast to šodienas traģiku, kad vienas mazas Latvijas pamatskolas mūzikas skolotāja apgalvo, ka skolas 2.–4. klašu koris ir jauktais koris tāpēc, ka tajā dzied meitenes un zēni, tātad jāiegādājas nošu krājums jauktajiem korim.

Profesors uzsver, ka šodienas skolotājam ir jāzina katra vecumposma, sākot ar pirmskolu, psiholoģija un mācību metodika, lai nenodarītu pāri bērnam un viņš spētu pietiekami labi sagatavoties mācībām pamatskolā. Latvijā pirmskolas izglītības metodika ir izstrādāta pietiekami kvalitatīvi, tikai, viņaprāt, jaunās programmas izstrādātāji daudz labas un pārbaudītas parādības nerespektē. Arī jaunajā mācību saturā mūzika vidusskolās nav paredzēta. Kā obligāto priekšmetu Latvijas vidusskolās to nemāca jau kopš 1994. gada. Vai tas ir normāli Dziesmu svētku zemei?

„23 gadus strādāju vispārīgizglītojošajā skolā ar dažāda vecuma bērniem un zinu, ko runāju. Agrā rīta stundā puse no klases vēl nav pamodusies, vairāki nav paēduši brokastis, jo vecākiem tas nerūp, un ir vēl daudzi dažādi iemesli, kas traucē kvalitatīvi novadīt ieplānoto stundu. Kāpēc

Lielbritānijā, Kanādā, Somijā ir labāk sakārtota izglītības sistēma? Tāpēc, ka valsts iegulda lielus līdzekļus, lai būtu motivācija skolā strādāt labiem speciālistiem, – un tās ir pienācīgas algas, skolotāju palīgi, kas palīdz tiem skolēniem, kas netiek līdz, utt. Te cer uz reformu brīnumu, bet pats no sevis nekas nenotiek!” pārliecināti saka A. Platpers un apšauba Eiropas struktūrfondu un valsts projektam piešķirto līdzekļu lietderīgu izmantošanu. Viņš salīdzina ar redzēto Lielbritānijā, kur patlaban skolas 8. klasē mācās četrpadsmitgadīgais mazdēls Emīls. Tur efektīvi darbojas eskola, piemēram, skolēni izpilda mājasdarbus – un otrā dienā no rīta visi skolēni saņem skolotāja veikto darba izpildes analīzi, kopā iepazīst pieļautās kļūdas vai interesantus risinājumus. A. Platpers atgādina, ka IZM e-skolu nespēja ieviest, kaut šim mērķim tika piešķirti veseli trīs miljoni latu (!). Par šo neizdarību nevienu nesauca pie atbildības... līdz pat šai dienai.

„1992. gadā, kad izglītības ministrs bija Andris Piebalgs un akūts jautājums bija izstrādāt kritērijus skolu direktoriem, ierosināju iepazīt Somijas pieredzi – kādi tur ir kritēriji skolu direktoriem un skolotājiem. Tur bija noteikts – ja skolas direktors nepārvalda vismaz vienu mūzikas instrumentu, tad viņš nav piemērots amatam, jo neizprot, kas nepieciešams bērna attīstībai. Par to var pārliecināties arī Latvijā: kādas ir sekmes skolā, ja tajā darbojas visu vecumu kori, skolēni spēlē mūzikas instrumentus, un kāds ir līmenis, ja bērni nedzied un nemuzicē. Nav jābūt dabas dotiem talantiem, tas ir atkarīgs no direktora attieksmes un atbalsta skolotājiem. Visi bērni var iemācīties dziedāt, sadzirdēt skaņas. Tas veicina valodu apguvi un trenē citas prasmes,” skaidro profesors un piebilst, ka jau 80. gadu

“ Nevienam no cilvēkiem, kas vada jaunā satura izstrādi un par to saņem dāsnu mēnešalgu, nav mūziķis. Īpaši uztrauc viņu nekompetence mūzikas un vēl citos jautājumos un nebeidz pārsteigt viņu augstprātība un necienīgā attieksme pret citādu viedokļu pautējiem.

tāpat kā rakstīt un rēķināt

sākumā Somijā akreditētie skolu direktori vienā darbavietā drīkstēja strādāt ne ilgāk kā 10 gadus, lai pēc termiņa beigām palīdzētu celt līmeni citā skolā. Direktoriem dotās pilnvaras jebkurā brīdī ļāva atbrīvot skolotāju, ja viņa pedagoģiskais darbs neatbilda standartam. Somijā – jau divās aptaujās valsts mērogā! – atzītākā profesija ir – skolotājs. Tā ir prestiža un pieprasīta specialitāte, un ir jāiztur liels konkurss, lai tajā strādātu. Normālās valstīs, salīdzinot ar Latviju, skolotāju algas ir 4–5 reizes lielākas, tāpēc no viņiem drīkst prasīt kvalitāti.

Atkarīgs no attieksmes un vēlēšanās darīt

Profesors domā, ka ilgus gadus savas funkcijas pilnvērtīgi nepildīja Izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) ierēdņi – atklājas, ka daudzās skolās skolotāji joprojām neprot valsts valodu. A. Platpers stāsta, ka viņa vecvecāki ir poļu un lietuviešu izcelsmes, ģimenē sarunājušies krievu valodā un bērni apmeklējuši mazākumtautību skolu – mācījušies poļu valodā. Prezidents Kārlis Ulmanis ieviesis likumu, ka jaukto ģimeņu bērniem jāmacās skolās, kur mācības notiek valsts valodā, tā viņa māte iemācījies latviešu valodu. Mammas māsa zinājusi septiņas valodas. Mūsdienās līdzīgs piemērs esot Daugavpils 13. vidusskola: tur krievu valodā runājošajiem skolēniem fonētiski apgūt latviešu valodas divskaņus un dažāda platumā burtu e izrunu palīdz tas, ka skolā ir koris un skolēni dzied.

„Savulaik uz manu jautājumu, kāpēc mazākumtautību skolās nav otrās dziedāšanas stundas, VISC vadītājs atbildēja, ka tā vietā jāmaca latviešu valoda. Nelīdzēja mani iebildumi, ka mācību standartos muzikālās izglītības programma visiem apstiprināta vienāda, t. i., divas stundas nedēļā līdz 6. klasei. Arī reformu ieviešējiem vajadzētu pamatot savu attieksmi, skaidri un gaiši pateikt, ka atbalsta globalizāciju un DZIESMU SVĒTKI NAV mūsu valsts vērtība, kura jāsauglabā. Neesmu dzirdējis, ka notiekošais nopietni uztrauktu IZM un KM.

Vislielākais minuss, kas vēl vairāk sagrāva izglītības sistēmu, bija Ministru prezidenta Andra Šķeles laikā realizētā finansēšanas sistēma, ka nauda seko skolēnam. Šī perversā sistēma sekmēja to, ka vidusskolas klasēs centās noturēt pēc iespējas vairāk skolēnu, lai gan viņi varbūt būtu daudz sekmīgāki, apgūstot kādu piemērotu arodu. Bija absurdi, piemēram, ka Ķekavas novads Rīgas centra skolām un ģimnāzijām piešķīra naudu tāpēc, ka tur mācījās vairāki simti jauniešu no Ķekavas, bet vietējās skolas palika pustukšas un sāka nikuļot. 90. gadu sākumā likvidēja arī Skolotāju

kvalifikācijas celšanas institūtu. Atkal jājautā, ko darīja IZM Izglītības departaments un IKVD, lai palīdzētu skolotājiem profesionāli pilnveidoties. Tā vietā tika organizēti daudzi lokāli semināri un kursi,” stāsta A. Platpers un atgādina par Jāņa Cimzes skolotāju semināru, kur katru skolotāju iemācīja dziedāt. Nodibinoties Latvijas Valstij, skolotāju institūtus Daugavpilī, Cēsīs, Liepājā, Jelgavā un Rīgā vadījuši izcili mūziķi un komponisti, tādi kā Jēkabs Mediņš, Helmers Pavasars u. c. Stājoties institūtā, vispirms tika pārbaudīti pretendentu muzikālie dotumi, piemēram, Cēsu skolotāju institūtā matemātikas skolotāja specialitātē mācījušies vēlāk pazīstami diriģenti, tādi kā Gido un Imants Kokari, mūzikas vēsturnieks Oļģerts Grāvītis.

Starp politiķiem ir maz muzikāli izglītotu cilvēku

A. Platpers ir vilies, ka Saeimā bija maz viņa domubiedru un no 100 galvām vairākumu mūzika un izglītība interesē pavisam maz vai nemaz.

„Esmu iesaistījies politikā, par daudz ko iestājies un uzdevis daudzus jautājumus gan ministrijas, gan Ministru kabineta pārstāvjiem. Piemēram, 2008./2009. mācību gadā, kad iestājās krīze, trijām Latvijas mākslas augstskolām, kā arī bērnu mūzikas skolām un vidusskolām samazināja mācību stundu plānu par 40 %. Krīze beidzās. Uz jautājumu, kāpēc joprojām nav atjaunots sākotnējais mācību plāns, saņēmu atbildi: „Arvīd, ko tu runā?! Kādi mums izcili mūziķi – Šimkus, Nelsons, Garanča, Antoņenko, māsas Skrides...!” No nosauktajiem vienīgi Elina Garanča ir beigusi JVLMA, bet pārējie nosauktie savu meistarību ir veidojuši ārvalstīs, tāpēc pēc šādas Saeimas kolēģu attieksmes runāt par mūzikas skolotāju kvalitātes celšanu Latvijā ir bezcerīgi. Nesapratne un neiedziļināšanās būtībā ir sekmējušas to, ka JVLMA ir krasi samazināts iestāj-

“ Nesapratne un neiedziļināšanās būtībā ir sekmējušas to, ka JVLMA ir krasi samazināts iestājējārbaudījumu prasību līmenis, tāpēc ka mūzikas vidusskolās un mūzikas skolās ar tik mazu stundu skaitu vairs nevar nodrošināt nepieciešamo zināšanu līmeni.

“ Ja nav sakārtota pirmskolas un sākumskolas mācību sistēma, skolās nebūs kvalitatīvu koru, bet tikai vokālie ansambļi, kuros pārsvarā dziedās mūzikas skolu audzēkņi.

pārbaudījumu prasību līmenis, tāpēc ka mūzikas vidusskolās un mūzikas skolās ar tik mazu stundu skaitu vairs nevar nodrošināt nepieciešamo zināšanu līmeni,” sarūgtinājumu neslēpj profesors. Viņaprāt, sāk trūkt skolotāju, kas skolās profesionāli augstā līmenī var veidot un vadīt kolektīvus, kas spētu dziedāt *a capella* kora dziesmas. 2020. gadā tiks uzcelta jauna estrāde Mežaparkā, tā varēs uzņemt 13 000 dalībnieku, bet, pēc A. Platpera aprēķiniem, nākamajos Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētkos būs vien ap 8000 dziedātāju. Tikai 295 skolās ir apstiprināti 2.–4. klases kori. Pēc diviem gadiem tagadējie 3. un 4. klases skolēni mācīsies 5. un 6. klasē. 2020. gadā viņi trīsbalsīgi dziedās 5.–9. klases koros. Latvijā ir palicis mazāk par 700 skolām, un vairāk nekā pusē no tām 2.–4. klases kora šobrīd nav. Zēnu un jaukto koru skaits samazinās. Viņš salīdzina, ka 1989. gadā VI Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētkos zēnu kori dziedāja gandrīz 4000 dziedātāju, bet pērn zēnu koru salidojumā Cēsīs pulcējās vien 1800 dziedātāju, tāpēc nav brīnums, ka vīru koru dziedātāji kļūst arvien gados vecāki un jaunie kļāt nenāk. Daugavpilī un Rēzeknē ir pa vienam mazskaitlīgam vīru korim, to arvien mazāk paliek arī Kurzēmē un citos novados. Simtgades dziesmu svētkos varēja pārliecināties, ka vīru koru skaits ievērojami sarucis.

Pedagogs atgādina pasaules zinātnieku (neirologu, psihologu) secināto: pirmkārt, ar mūzikas palīdzību var efektīvi attīstīt bērnu smadzeņu anatomiju, un tas nodrošina bērna vispusīgu attīstību; otrkārt, harmonisko dzirdi, kas ir daudzbalstīgā dziedzāšanas neatņemama sastāvdaļa, var attīstīt līdz 9–11 gadu vecumam. „Ja skolēns kori nevar intonātīvi precīzi noturēt savas balss melodiju, viņam nav attīstītas vajadzīgās prasmes, viņš dziedāšanai kori neder. Bērniem veidojas mazvērtības kompleksi, viņi negrib iet uz kori. Ja nav sakārtota pirmskolas un sākumskolas mācību sistēma, skolās nebūs kvalitatīvu koru, bet tikai vokālie ansambļi, kuros pārsvarā dziedās mūzikas skolu audzēkņi. Lūdzu JVLMA docenti Lienī Batņū, kura ir iesaistīta

projektā „Skola 2030” kā eksperte, jaunajā standartā ierakstīt, ka pēc 3. klases beigšanas VISIEM bērniem ir jāprot DZIEDĀT, tāpat kā viņi ir iemācījušies LASĪT, RAKSTĪT un RĒĶINĀT, tikai tad varēs runāt par to, ka visi bērni ir daudz maz vienādi attīstīti. Un jāņem vērā, ka bērnu priekšā jāstāv profesionāli spēcīgam skolotājam, jo viņš bērniem ir paraugs,” norāda A. Platpers.

A. Platpers skolotāja karjeras sākumā vadījis zēnu kori Ķekavas vidusskolā, kur sapulcinājis 60 puiku, un uzsver, ka interese dziedāt zēniem rodas tad, ja viņus izglīto un attīsta viņu spējas, ar viņiem individuāli strādā, līdz rodas pārliecība, ka var labi nodziedāt. Viņš norāda uz skolotāju kļūdu: ja zēnus salīdzina ar meitenēm, atzīstot, ka viņas prot labāk, zēniem interese dziedāt var pazust ātri un rodas disciplīnas problēmas.

Ar prieku profesors atceras JVLMA sieviešu kora izcilos panākumus un galvenās balvas konkursos Vīnē, Romā, Londonā, Polheimā (Vācija). Studentes uzsāka studijas 90. gadu sākumā, pirms tam bija ieguvušas ļoti labas teorētiskās zināšanas mūzikā. Gandrīz 40 gadus vadot vīru kori „Ķekava” un Rīgas kultūras un atpūtas centra „Imanta” vīru kori „Absolventi”, A. Platpers ir liecinieks tam, ka paaudžu maiņa diemžēl nenotiek.

Par mūziku ģimenē un draugu pulkā

„Sākot ar 50 gadu jubileju, ik pēc 10 gadiem rīkoju lielus koncertus. Manuprāt, katrs diriģents vēlas parādīt meistarību, ko panācis kopā ar savu kolektīvu, un mērķtiecīgi gatavo programmu vismaz gadu. Pirms 20 gadiem ar abiem vīru koriem un JVLMA sieviešu kori gatavoju koncertu Latvijas Universitātes Lielajā aulā. 60. dzimšanas dienas koncertu rīkoju Rīgas Latviešu biedrības namā, un pievienojās ceturtais koris, kurā dziedāja mani draugi un studenti. Raimonds Pauls uzrakstīja astoņas dziesmas par Latvijas upēm, un šis veltījums materializējās arī diskā. Uzskatu, ka 70 gadi jau ir Dieva dota dāvana un ir pienācis laiks novilkt robežu savam radošumam. To vēlējos pabeigt ar sakrālām dziesmām, tāpēc jubilejas koncerts „Dvēseles skaņās” notika Doma baznīcā.

“ Ziemassvētkos pie eglītes gan! Citi skaita dzejolišus, lai nopelnītu dāvanu, bet jubilārs allaž spēlējot un arī citus iesaistot kopīgā dziedāšanā.

“ Kāpēc Lielbritānijā, Kanādā, Somijā ir labāk sakārtota izglītības sistēma? Tāpēc, ka valsts iegulda lielus līdzekļus, lai būtu motivācija skolā strādāt labiem speciālistiem, – un tās ir pienācīgas algas, skolotāju palīgi, kas palīdz tiem skolēniem, kas netiek līdz, utt. Te cer uz reformu brīnumu, bet pats no sevis nekas nenotiek!

Visos koncertos savas mātes atcerei tiek dziedāts viņas mīļākais skaņdarbs – Sezāra Franka (*César Franck*) „Panis Angelicus,” atklāj jubilārs. Koncertam tika izvēlētās dziesmas, kas dziedātas kopā ar „Absolventiem” un vīru kori „Ķekava” kopš 1973. gada, dziesmas no tām dziedātas sakrālās mūzikas konkursos Austrijā, Nīderlandē, Itālijā, Vācijā.

A. Platpers atceras, ka ģimenē un kopā ar draugiem kādreiz dziedāts ļoti daudz, bet pēdējos gados ģimenes gados to praktiski vairs nedara. Ziemassvētkos pie eglītes gan! Citi skaita dzejolišus, lai nopelnītu dāvanu, bet jubilārs allaž spēlējot un arī citus iesaistot kopīgā dziedāšanā. Viņaprāt, jaunie nav jāspiež dziedāt vecākās paaudzes dziesmas – viņiem ir savas, kuras klausās un, iespējams, dzied līdz. Lai gan meitas mācījušās mūzikas skolā, vecāki, būdami mūziķi, profesijas izvēli atstājuši viņu pašu ziņā: vecākā izvēlējās jurisprudenci un uzsākusi sekmīgu karjeru, bet jaunākā ir programmētāja.

Meitām Ievai un Santai ir dēli, jaunākajam – Oliveram – ir 2,5 gadi, bet pusaudzis Emīls Markus iesaistījies skolas rokmuzikas ansambļi, spēlē vectēva dāvināto ģitāru, bet pirms pārceļšanās uz Londonu Rīgas 3. mūzikas skolā mācījies spēlēt arī klavieres. „Mazdēlam ir ļoti laba atmiņa, lieliski padodas matemātika. Neviens nav spiedis spēlēt ģitāru, bet pats to vēlējies. Viņam viss padodas viegli, kā rotaļājoties. Septembrī bija atbraucis uz Latviju un man stāstīja, ka uz klavierēm izdomājis savu akordu secību; ieteicu saglabāt, neaizmirst un sintetizatorā uzspēlēt virsū melodiju. Viņam ir ķēriens uz mūziku, par to, protams, esmu priecīgs,” gandarījumu neslēpj A. Platpers. ■

Eglītes rotājumi – krāsainie čiekuriņi

Ar krāsainiem čiekuriem rotāta eglīte.

IK KARĪNA BAURDA

Mākslinieciskās jaunrades centra „Praktiskās estētikas skola” floristikas skolotāja

Esmu ļoti laimīga skolotāja tāpēc, ka strādāju fantastiskā vietā – iestādē, kas dāvina bērniem brīnišķīgu radošu gaisotni, ļaujot pacelties fantāzijas spārnos un īstenot visneparastākās idejas.

Praktiskās estētikas skola atrodas Pļavniekos, Saharova ielā 35, un piedāvā audzēkņiem 43 bezmaksas interešu izglītības programmas kultūrizglītības jomā, arī floristikā.

Floristikas pulciņš ir brīnišķīgs veids, kā rosināt audzēkņu interesi par dabas daudzveidību, ļaut katram dalībniekam izjust dabas procesus cikliskumu, veicināt radošumu un atvērību pasaules uztverei. Nodarbības rosina audzēkņus patstāvīgi domāt un, izmantojot dabā atrodamos daudzveidīgos materiālus, savu ideju praktiski realizēt. Audzēkņi apgūst dažādas tehnikas ziedu kompozīciju, pušķu veidošanā un dekoru izgatavošanā. Darbojoties floristikas pulciņā, attīstās audzēkņu iztēle un tiek apgūtas patstāvīga radošā darba iemaņas. Nodarbībās tiek veidotas skaistas lietas sev un saviem mīļajiem.

Ziemassvētku tradīcijas

Ziemassvētku tuvošanos iezīmē adventes laiks, kad tiek pīti eglu vai priežu zaru vainagi, kuros pakāpeniski iedez četras sveces. Mūsdienās, protams, tradicionālā adventes vainaga un sveču interpretācija var atšķirties, proti, ierasto eglu vai priežu zaru vietā tiek izmantotas, piemēram, dažādu augu drogas, eglītes rotājumi vai pat konfektes. Ziemassvētku priekšvakarā tīrīja un uzkopa māju, pēc tam to

Darbam nepieciešamie materiāli.

pušķoja. Mājā ienesa eglīti, kurai bija īpaša nozīme – vēsturiski tā nāk no senču dzīvības koka, ko ziemas saulgriežos ienesa namā. Pušķošanai izmantoja krāsainus dzīparus, salmus, smilgas, putnu spalvas, olas, augļus, dārzeņus, ēveļu skaidas un kaltētus ziedus. Rotājumus visbiežāk bērni darināja, ieliekot tajos savu mīlestību un bērna sirds skaidrību. Tāpēc šādiem veidojumiem piemita īpaša enerģētika.

Radošā darbnīca „Čiekuru otrā dzīve”

Čiekuri noteikti ir viens no populārākajiem dekoriem Ziemassvētku sezonā. No tiem var pagatavot skaistas un dabiskas rotas eglītei. Vajag tikai izšķirties par labu kādai idejai un īstenot to. Te būs daži piemēri, cik daudzveidīgi var izmantot čiekurus eglītes dekorācijās.

Darbam nepieciešamie materiāli

- ◆ Dažādi čiekuri
- ◆ Lentītes un dzija
- ◆ PVA un karstā lime
- ◆ Guaša vai akrila krāsas
- ◆ Vidēja un smalka otiņa

- ◆ Pērlītes un sāls
- ◆ Citi dekori

4–12 gadus veciem bērniem noteikti patiks iesaistīties eglīšu rotājumu darināšanā, un šādu iespēju vajag izmantot.

Darba process

- ◆ Atvērušos čiekurus ar guaša vai akrila krāsām nokrāso dažādos toņos – gan vienkāršos, gan raibos, izmantojot vidēju un smalku otiņu. Krāsas var kombinēt, interesanti izskatās gradienta efekts (no tumšāka uz gaišāku un otrādi).
- ◆ Kad čiekuri ir nožuvuši, tiem piesien lentīti vai dzijas pavedienu. Rotājums ir gatavs. Pielīmējot lentītes un bantītes, izveidosim vēl greznākus čiekurus.
- ◆ Katru čiekura zvīņu izrotā ar pielīmētu pērlīti, mirgojošu akmentiņu vai kādu citu dekoru.
- ◆ Katras zvīņas ārējo maliņu nokrāso ar baltu vai zaļu krāsu, kam pievienoti gliteri. Līdzīgs efekts būs, katru zvīņu noklājot ar PVA līmi un uzkaisot uz

Atvērušos čiekurus ar guaša vai akrila krāsām nokrāso dažādos toņos.

Krāsas var kombinēt, interesanti izskatās gradienta efekts (no tumšāka uz gaišāku un otrādi).

Katru čiekura zvīņu izrotā ar pielīmētu pērlīti, mirgojošu akmentiņu vai kādu citu dekoru.

Pielīmējot lentītes un bantītes, izveidosim vēl greznākus čiekurus.

tās sāli. Pašus galiņus var nokrāsot ar sudraba krāsu. Lai izrotātu māju, nav vajadzīgi lieli finanšu ieguldījumi, vien jautri vakari – kopā ar bērniem

krāsojot, limējot un griežot... Ziemassvētkus varēsi sagaidīt ar radoši izveidotiem rotājumiem. Lai veicas! ■

Rīgas interešu izglītības metodisko materiālu skate

2018. gada Rīgas interešu izglītības metodisko materiālu skates laureātes Jekaterina Staverska (no kreisās), Brigita Ulasa, Inga Korņejeva, Ilze Rimicāne, Arta Grīna, Dace Putāne.

Radošā darbnīca Ventspils amatu mājā.

IK GITA PĒRKONE

Rīgas interešu metodiskā centra izglītības metodiķe, metodisko materiālu skates koordinatore

Novembris un decembris jau tradicionāli Rīgas interešu izglītības skolotājiem ir laiks, kad pulcējamies ikgadējās Rīgas interešu izglītības metodisko materiālu skates notikumos – prezentācijās, izstādē un laureātu apbalvošanā. Šogad skates noslēgumā 26. novembrī bērnu un jauniešu centrā (BJC) „Rīgas skolēnu pils” pulcējās darbu autori, interešu izglītības iestāžu metodiķi un direktori.

2018. gada skates II kārtā piedalījās 16 autoru vai autoru kolektīvu darbi, pulcējot 23 pedagogus no 10 interešu izglītības iestādēm. Tika iesniegti četri darbi no BJC „Kurzeme”, četri no BJC „Daugmale” un pa vienam darbam no mākslinieciskās jaunrades centra „Praktiskās estētiskās skola”, BJC „Zolitūde”, BJC „Bolderāja”, Rīgas jauno tehniķu centra, bērnu un jauniešu vides izglītības centra „Rīgas dabaszinību skola”, BJC „Altona”, BJC „Rīgas skolēnu pils” un pamatskolas „Rīdze”.

Darbi tika izstrādāti deviņās jomās: pieci vizuāli un vizuāli plastiskās mākslas jomā, divi mūzikā, divi pirmsskolas izglītībā, trīs citās interešu izglītības programmās un pa vienam darbam vides izglītībā, tehniskajā jaunradē, sportā, dejā un teātra jomā.

Izvērtējot iesniegtos darbus, varēja vērot pedagogu ieguldīto darbu, oriģinalitāti un kvalitāti, kas žūrijai liek būt kompetentai visās jomās. Kā jau katru gadu, ar lielu interesi var vērot, kā autori prezentē savu darbu. Šogad vairākums autoru bija īpaši padomājuši par interaktīvām darba prezentācijām, kurās iesaistīja klausītājus, un tas ļāva vēl labāk izprast darba saturu.

Šāgada skates laureātes:
♦ pamatskolas „Rīdze” skolotāja

Arta Grīna ar darbu „Solfedžo pasaciņas. Nošu kartītes”;

♦ BJC „Daugmale” autoru kolektīvs – Inga Korņejeva, Ilze Rimicāne, Iveta Eihe, Brigita Ulasa, Jekaterina Staverska – ar darbu „Grāmatas ceļš no idejas līdz iesīšanai”;

♦ BJC „Rīgas skolēnu pils” skolotāja Dace Putāne ar darbu „Zirnulis”.

Metodisko materiālu skate tiek organizēta, lai sekmētu pedagogu dalīšanos pieredzē un savas pieredzes uzkrāšanu, radot iespēju savstarpēji nodot savas zināšanas un meistarību. Turpinot uzkrāt skates darbus metodiskā centra bibliotēkā, veidojas metodisko materiālu bāze, kurā iedvesmu un idejas ikdienas darbam var smelties ikviens interešu izglītības pedagogs, jo īpaši tie, kas interešu izglītībā tikai sāk savas gaitas. Visi darbi glabāsies metodiskā centra bibliotēkā un būs pieejami ikvienam interesentam, lai smeltos idejas radīt jaunus izaicinājumus.

Īpašs paldies BJC „Rīgas skolēnu pils” meiteņu kamerkora „Tonika” dziedātājam un vadītājam Ingai Cimiņai par ieguldījumu skates dalībnieku apbalvošanas pasākumā, veltot īpašas solodziesmas skates laureātiem! Izsakām pateicību Rīgas domes izglītības, kultūras un sporta departamentam par finansiālu atbalstu skates norisē.

Viens no visvairāk gaidītajiem notikumiem pēc skates nu jau sesto gadu ir iespēja visiem tās dalībniekiem doties kopīgā pieredzes apmaiņas braucienā uz kādu no Latvijas interešu izglītības un kultūras vai sporta centriem. Daži dalībnieki, kas piedalās skatē vairākkārt, atzīst, ka tieši šie pieredzes apmaiņas braucieni motivē dalībai skatē. Iepriekšējos gados esam viesojušies Cēsu, Liepājas, Līvānu, Preiļu, Kuldīgas BJC. Šogad, 7. decembrī, devāmies smelties iedvesmu uz Ventspils jaunrades namu, kurā mūs laipni sagaidīja direktores p. i. Lāsma Mencendorfa un pedagogu kolektīvs gan ar stāstu par jaunrades namu, gan radošām darbnīcām. Priecājāmies par sakārtoto vidi, kas gan bērniem, gan vecākiem, gan pašiem skolotājiem sniedz iespēju radoši strādāt un

arī rast tik nepieciešamos atpūtas mirkļus. Brauciena dalībnieki kā īpaši vērtīgu izcēla organizēto diskusiju pa interešu izglītības jomām: varējām apmainīties domām par ikdienas darbu, par sadarbību ar vecākiem, par aktualitātēm un novitātēm izglītības sistēmā, par to, kas priecē, un arī to, kas rada bažas.

arī rast tik nepieciešamos atpūtas mirkļus. Brauciena dalībnieki kā īpaši vērtīgu izcēla organizēto diskusiju pa interešu izglītības jomām: varējām apmainīties domām par ikdienas darbu, par sadarbību ar vecākiem, par aktualitātēm un novitātēm izglītības sistēmā, par to, kas priecē, un arī to, kas rada bažas.

arī rast tik nepieciešamos atpūtas mirkļus.

Brauciena dalībnieki kā īpaši vērtīgu izcēla organizēto diskusiju pa interešu izglītības jomām: varējām apmainīties domām par ikdienas darbu, par sadarbību ar vecākiem, par aktualitātēm un novitātēm izglītības sistēmā, par to, kas priecē, un arī to, kas rada bažas.

Tālāk ceļš veda uz Ventspils bibliotēku, kur mūs sagaidīja stāstniece Līga Reitere. Šeit arī paši veidojām prezentāciju „Skolotājs, kas iedvesmo”. Ventspils amatu mājā katrs varēja izmēģināt spēkus izglītojošā nodarbībā „Papīra lie-

šana”, kā arī gūt vēsturisku ieskatu skolas vēsturē.

Sasmēlušies iedvesmu, savu braucienā noslēdzām Liepenē, pie jūras, iededzot gaismas laternas un sūtot savas labās domas un vēlējumus Latvijai un mums pašiem.

Ceram, ka iedvesmojām arī ventspilniekus, dāvājot savu radošumu un grāmatas – vairākkārtējās metodisko materiālu skates laureātes D. Putānes grāmatas „Rīga bērna acīm”, „Burti dārzā”, Artas Melnalksnes „Latviešu dejas treniņa metodikas pavārgrāmata”, Līgas Smildziņas „Vingrinājumus un spēles darbam teātra studijā”.

Visi skates dalībnieki, žūrija, BJC „Rīgas skolēnu pils” direktore kopā ar BJC „Rīgas skolēnu pils” meiteņu kamerkora „Tonika” audzēkņiem pēc apbalvošanas ceremonijas.

Bērna uzvedība ir aisberga redzamā daļa

IK ILZE BRINKMANE

Rīgas domes (RD) Izglītības, kultūras un sporta departamenta (IKSD) rīkotajā konferencē „Atbalsta personāla loma skolēniem ar uzvedības traucējumiem skolā”, kas notika 29. novembrī kultūras pilī „Ziemeļblāzma”, bija iespēja uzklaut psihologu, sociālo darbinieku un pedagogu viedokli par iespējamajiem cēloņiem, kādēļ pastāv uzvedības problēmas, un sekām, kā arī pievērsties visu iesaistīto attieksmes jautājumam, kas liecina, vai pieaugušie izprot bērnus. RD IKSD Izglītības pārvaldes priekšnieks **Ivars Balamovskis**, uzrunājot klātesošos, atzina, ka pulcēšanās telpa nav izraudzīta nejauši – Vecmilgrāvi meklējami pirmsākumi profesionālai pedagogijai un patiesas interešētības attieksmei, kuru iemiesoja Marta Rinka un Augusts Dombrovskis.

Jāmācās pastiprināt pozitīvo uzvedību

Latvijas Universitātes (LU) asociētā profesore *Dr. psych. Ieva Bite* runā par uzvedības problēmu korekciju jeb ABC shēmu uzvedības korekcijā.

„Uzvedības terapija un korekcija ir kā cimd ar roku. Viens no uzvedības terapijas pamatpostulātiem ir – uzvedība vienmēr ir iemācīta (sociāli vēlamā vai nevēlamā), atdarinot un (vai) pastiprinot. Bērnam jau piedzimstot ir šī spēja atdarināt, bet, ja tā ir traucēta, pastāv lielāka iespēja rasties uzvedības problēmām, tāpēc ka viņš atdarina to, ko mēs negribētu. To, ko bērns dara, pieaugušie kaut kādā veidā pastiprina,” stāsta I. Bite un pieļauj, ka gribam pastiprināt vēlamo. Piemēram, bērns saka kādu skaņu vai vārdu – un vecāki to atkārto, tad veidā pastiprinot runāšanas uzvedību. Ja skolā jāsaskaras ar bērna uzvedības problēmām, tad skolotājam ir jāsaprot, kā uzvedoties šī nevēlamā uzvedība varētu tikt pastiprināta. Psihologe demonstrē divus attēlus. Vienā no tiem divi pieaugušie azartiski spēlē datorspēles, otrā – vienlaikus to pašu dara divi bērni; tiek ilustrēts, kā pieaugušie pastiprina bērnu uzvedību, kas rada problēmas.

“Ar agresīvu uzvedību, nepaklausību, pretošanos pieaugušo prasībām bērni saņem kaut kāda veida ieguvumu.

FOTO: www.kbt.lv/

LU asociētā profesore Dr. psych. Ieva Bite konferencē runāja par uzvedības problēmu korekciju jeb ABC shēmu uzvedības korekcijā, kā arī par iespējām mācīties pastiprināt pozitīvo uzvedību.

„Ar agresīvu uzvedību, nepaklausību, pretošanos pieaugušo prasībām bērni saņem kaut kāda veida ieguvumu. Veicot uzvedības analīzi, vispirms precīzi jāapraksta uzvedība – ko tieši vēlamies mainīt, kuru uzvedību; precīzi jāapraksta situācija, kas notiek tieši pirms konkrētās uzvedības un kas seko uzreiz pēc tās,” I. Bite skaidro ABC shēmu. A (angļu val. *antecedent*) – situācija tieši pirms, B (*behaviour*) – uzvedība, C (*consequence*) – sekas. Piemēram, vēlamies mainīt nevis nepaklausību, bet prasību neizpildi matemātikas stundās vai nevēlēšanos rakstīt burtus. Mērķis ir uzvedība, ko grib redzēt problemātiskās uzvedības – košanas, speršanas, lišanas zem galda, bēgšanas no skolas – vietā, konkrēti – lai skolēns atklāti pasaka – „šis uzdevums ir pārāk grūts”; „lūdzu, skolotāj, pievērsiet man uzmanību” u. c., kas bērnam ir patiešām nozīmīgi.

„Ja skolotājs novērojis, ka kādam bērnam ir problēmas, tad aizejiet uz stundu, paskatieties, kas notiek starpbrīdī. Tas jā dara vairākas dienas pēc kārtas, vismaz nedēļu. Ja nav iespējams novērot katru dienu, tad lūdziet skolotāju izpildīt ABC shēmu – tikai tā varēs saprast, kādam mērķim kalpo bērna uzvedība jeb kāda ir tās funkcija,” skolu atbalsta personālu aicina I. Bite. Ir svarīgi noskaidrot, kāda situācija vai konteksts izraisa problemātisko uzvedību un kas notiek pirms šīs uzvedības, piemēram, bērns sit vienam konkrētam bērnam vai neizpilda prasības pie viena konkrēta skolotāja, tad jānoskaidro, kādas prasības neizpilda.

„Jāredz, vai bērns uzsprāgst brīdī, kad skolotāja skaļā balsi saka, ka tagad visiem jāsež mierīgi un klusu, vai brīdī, kad uzdod

uzdevumu, vai tad, kad runā gariem, sarežģītiem teikumiem vai sarežģītā latviešu valodā, bet bērna dzimtā valoda ir krievu. Tā varam izprast situāciju, kas izprovocē attiecīgo uzvedību – vai bērns nesaprot uzdevumu, vai viņam nepatīk skolotājas skaļā balsis u. tml. –, un secināt, ko pozitīvu viņš iegūst, piemēram, ja nevar nosēdēt, sāk dīdīties, tad kādam iesit un otrs sit pretī vai parausa meiteni aiz bizes, sāk ķēmoties un pārējie smejas, tādējādi viņš panāk, ka uz laiku tiek pārtraukta stunda vai rodas iespēja iziet no klases – nebūs jāķeras pie nesaprotamā uzdevuma. Uzvedību visvairāk nostiprina tas, kas seko uzreiz pēc tās, nevis – kas seko ilgtermiņā. Mums ir grūti mainīt ieradumus, piemēram, pārtraukt ēst saldumus, bet, ja pēc divām nedēļām uzkāpsiet uz svariem un būsiet zaudējusi divus kilogramus, tas būs pozitīvs pastiprinājums saldumus neēst, taču biežāk, protams, pozitīvu pastiprinājumu gūstam, apēdot šokolādes vai kūkas gabaliņu. Svarīgi izprast, kas bērnam ir vērtīgais, ko viņš iegūst,” norāda psihologe. Ar lielākiem bērniem var uzsākt sarunu un skaidrot, ka tādā veidā viņš ir ticis vaļā no grūtā uzdevuma, bet ir radusies vesela virkne problēmu, kuras viņš droši vien nevēlas; tādā veidā varam motivēt bērnu uzvedību mainīt. I. Bite ir pārliecināta, ka ABC shēma var palīdzēt mainīt arī pieauguša cilvēka uzvedību.

“Sabiedrībā pastāvošā un kultivētā ģimenes kā vērtības samazināšanās veicina sociālo invalīdu rašanos.

Nereti pieaugušie savu panāk kļūdot – vīrs uz sievu, lai viņa apklust, vai uz bērniem, kuri ilgstoši trokšņo. Protams, tā panāk, ka visi momentā apklust, bet ilgtermiņā nostiprinās doma, ka ir jākludz pēc iespējas skaļāk. „Var novērot, ka skolotāji paceļ balsi un stundās bērni kļūdz viens uz otru. Problēmas risina kļūdzot, un to mēs negribam. Bieži vainojam medijus, datorspēles, bet tās agresiju veicina daudz zemākā līmenī nekā agresija, ko izraisa pieaugušo rīcība ikdienas dzīvē,” uzsver I. Bite.

Lektore min vairākus citus piemērus. Bērni spēlē bumbu, tā nejauši trāpa Kārlim pa muguru, viņš iekļūdzas, pagriežoties

“Ir svarīgi noskaidrot, kāda situācija vai konteksts izraisa problemātisko uzvedību un kas notiek pirms šīs uzvedības, piemēram, bērns sit vienam konkrētam bērnam vai neizpilda prasības pie viena konkrēta skolotāja, tad jānoskaidro, kādas prasības neizpilda.

redz Māri un viņam iesit, lai gan īsti nezina, vai meta Māris, kurš arī iekļūdzas un sit pretī. Atkārtojas situācija: Kārlis ir agresīvs tieši pret Māri, iespējams, tādēļ, ka viņš kļūdz un sit pretī; Kārlis viņu uzver kā apdraudošu un bīstamu, un arī Māris Kārlī uzver tāpat. Tā viņi visu laiku viens no otra aizsargājas. Mērķis ir panākt drošības izjūtu un sevi aizsargāt, bet realitātē zēns izprovocē agresiju pret sevi.

Cita situācija. Starpbrīdis, klase vēlas ienākt Andris, bet Jānis, kuram ir uzvedības problēmas, stumj viņu ārā. Andris ienāk tikai pēc tam, kad noskanējis zvans uz stundu. Andrim ir dzirdes problēmas, tāpēc viņš runā skaļi un pienāk pārāk tuvu, kā arī cilvēkus osta, vismaz Jānim tā šķiet, jo viņš ļoti jutīgi uzver to, ja kāds pienāk par tuvu. Andris no Jāņa baidās, un viņš regulāri Andrim dara pāri. „Analizējam, kas tieši notiek, cik bieži, cik regulāri, cik ilgi, cik izteikta ir problēma un kāds ir tās iznākums, ko bērns no tā iegūst, kāda ir proporcija starp problēmām un piedāvātajām iespējām. Piemēram, vai Jānim ir skaidrots, kāpēc Andris tā dara, vai ir mēģināts, lai Jānis palūdz Andri ievērot distanci, teikt, ka viņam nepatīk, ja pienāk pārāk tuvu,” stāsta psiholoģijas doktore.

I. Bite aicina aizdomāties, cik pielāgots dažādiem bērniem ir stundas mācību process, ja domā par iekļaujošo izglītību. Kādam stundas laikā ir nepieciešama pauze. Lektore atgādina, ka bērna uzvedības problēmas nostiprinās, ar provokatīvo uzvedību viņš panāk to, ko vajag, tādēļ aktīvi meklē vai izveido situācijas, kontekstu, kurā viņa negatīvā uzvedība varētu tikt pastiprināta, lai, pirmkārt, ietekmētu un kontrolētu vidi; otrkārt, apmierinātu pamatvajadzības (drošība, pieņemšana, novērtējums, aktivitāte).

„Ja kaut ko nesaprotam sa-skarsmē ar citiem cilvēkiem, ir lasīšanas grūtības utt., mēs jūtamies slikti. Lai to mainītu, kaut kas ir jā dara. Ar savu uzvedību vidi varam ietekmēt un kontrolēt. Ja mēs, pieaugušie, kaut ko ļoti negribam darīt, tad sakām, ka esam slimi. Ja es ļoti uztrauktos un nevēlētos lasīt šo lekciju, tad visticamāk pateiktu, ka esmu slima. Arī tad, ja netiek apmierināta kāda no pamatvajadzībām, varam to risināt konstruktīvi vai destruktīvi. Bērni to risina ar tiem līdzekļiem, kuri viņiem ir pieejami un kurus viņi prot lietot. Mērķi, kuri tiek sasniegti, pateicoties uzvedības problēmām, ir bērna ieguvumi: konkrētas lietas, uzmanība, aktivitāte, pašaisardzība, vara, sensorā stimulācija,” skaidro I. Bite. Nereti bērni kādam atņem planšdatoru tāpēc, ka tādu vēlas, bet vecāki nevar nopirkt. Stunda šķiet garlaicīga, tāpēc ar uzvedības problēmām panāk, ka tā kļūst interesantāka, visi smejas un ķiķina. Visbiežāk bērniem ar saskarsmes grūtībām ir uzmanības deficīts.

„Pašdestruktīvas uzvedības mērķis ir sasniegt sajūtas, piemēram, roku griešana izraisa sāpes, bet arī patīkamas sajūtas, jo ķermenī rodas endorfīni – izjūt sāpes, bet tajā brīdī nejut emocionālās ciešanas. Bērns var arī izvairīties no konkrētiem uzdevumiem vai aktivitātēm, no uzmanības, cilvēkiem, nepatīkamiem stimuliem un, viņaprāt, nedrošas vides. Tās ir funkcijas, kuras nosakām, izmantojot ABC shēmu,” norāda I. Bite.

Lektore skaidro, kā darbojas paplašinātā shēma. Piemēram, skolotājs uzdod uzdevumu (situācija), bet bērns domā (domas): „Man tāpat nesāpēs, es vienalga būšu sliktš.” Viņu pārņem bezcerība (emocijas un fiziskās sajūtas), un viņš atsakās strādāt. Finālā skolotājs viņu aizved pie direktora. Rezultātā – secinājums, ka ar uzdevumu netiks galā, ir sliktš,

“Pašdestruktīvas uzvedības mērķis ir sasniegt sajūtas, piemēram, roku griešana izraisa sāpes, bet arī patīkamas sajūtas, jo ķermenī rodas endorfīni – izjūt sāpes, bet tajā brīdī nejut emocionālās ciešanas.

“ Biopsihosociālā pieeja palīdz izprast cilvēku trīs dimensijās. Cilvēkā darbojas biofiziskie, psiholoģiskie un sociālie faktori, kuri ir priekšnoteikums noteikta veida uzvedībai.

visi grib darīt pāri (pieredze).

„Tikai sarunājoties ar bērnu, varam izprast viņa rīcību un saņemt atbildi, kāpēc viņš tā dara. Bieži bērni tā arī stāsta – ka ir lielākie muļķi pasaulē un nav jēgas censties. Tipiski negatīvai uzvedībai ir ļoti daudz pastiprinājumu, to mēdz dēvēt arī par piespiešanas uzvedību tāpēc, ka bērns tiek piespiests darīt to, ko nevēlas. Ja nevar citādi, tad kliežot – un veidojas apburtais loks. Maz tiek pastiprināta pozitīvā uzvedība, sniegta atzinība, taustāmas balvas, ja izdara kaut ko labu, tādēļ samazinās pašapziņa un bērns, kuram pašam ir negatīvs priekšstats un domas par sevi, kļūst tikai agresīvāks,” norāda I. Bite. Piemēram, balva var būt arī neļikt pildīt trešo uzdevumu, ja divus izpilda.

Psihologe uzsver, ka sods ir tikai tad, ja tas samazina nevēlamu uzvedību. Ja skolotājs ieliek sliktu atzīmi vai neattaisnotu kavējumu un tas nesniedz gaidīto, tad tas bērna izpratnē nav bijis sods. Jāsaprot, kas bērnam būs sods un kuros gadījumos ir vērts to lietot. Viņa norāda galvenos uzvedības maiņas priekšnoteikumus, kuri jāievēro pirmskolā un sākumskolā:

- 1) nodrošināt, lai nevēlamā uzvedība netiktu pastiprināta, piemēram, lai citi nepievērš uzmanību muļķībām, lai citi nesit pretī, lai skolotāji neļauj pārtraukt pildīt uzdevumu, ja bērns ir palidis klasē zem galdā;
- 2) iemācīt bērnam jaunas prasmes problemātisko prasmju vietā – nodrošināt, lai jaunajām prasmēm būtu vismaz tikpat daudz pastiprinātāju, cik līdzšinējai uzvedībai;
- 3) pielāgot vidi bērniem ar dažādu veidu attīstības traucējumiem, piemēram, ja bērnam ir uzmanības deficīta sindroms, tad nevajag likt viņam sēdēt pēdējā solā, neliegt iespēju ieturēt pauzi.

Pieaugušo prasmes, lai mainītu bērna uzvedību, ir šādas: vērot un saprast uzvedību; pozitīvais pastiprinājums (punktu sistēma, uzslavas u. c.); piemēram, reizi piecās minūtēs pievērst uzmanību bērnam, kura uzvedības funkcija ir uzmanība. Driest ignorēt muļķošanu, taču pievērst uzmanību bērnam, ja runā atbilstīgā veidā; dot pārtraukumu, apsēdināt uz krēsla – mazākus bērnus 1–2 minūtes, bet lielākus – uz 5 minūtēm.

I. Bite skaidro proaktīvās stra-

tēģijas: pirmkārt, izdomāt plānu, kā varētu ierosināt pozitīvo uzvedību, piemēram, Andri un Jāni iesaistīt kādās interesantās nodarbībās; otrkārt, iemācīt bērnam kādas prasmes, piemēram, lai lūgtu pauzi, pacelt roku, uzsākt sarunu un lūgt, vai driest iesaistīties kopējā grupas spēlē, u. tml.

„Visbūtiskākais ir jauno prasmju mācīšana. Atbalsta personāls varētu palīdzēt uzlabot komunikāciju, jo liela daļa problēmu saistīta tieši ar to. Jāmāca bērnam pateikt to, ko viņš vēlas, jebkurā vecumā un jebkuram cilvēkam. Tas pats jā mācās pieaugušajiem, piemēram, nevis trīs dienas gaidīt, kad vīrs izteiks viedokli par jauno kleitu, bet pajautāt, kā novērtē. Īpaša prasme ir paaugstināt mācību motivāciju, lai skolēni vēlētos mācīties. Svarīgi ir arī veicināt pašregulāciju – emociju un impulsu kontroli, piedāvāt daudz izvēļu, piemēram, atļaut izvēlēties, kuru uzdevumu no septiņiem veikt pirmo, lai pats kontrolētu situāciju. Tikpat būtiski ir pateikt, ko no bērna sagaida,” uzsver I. Bite.

Lektore norāda, ka mazākajiem bērniem, kuri vēl neprot lasīt, var palīdzēt ar vizuālo atbalstu, ar lielākajiem – kopīgi plānot, sarakstīt, kas stundā notiks, kura stunda seko kurai, kādi būs uzdevumi un cik laika tam vajadzēs. I. Bite uzsver arī citas saziņas prasmes: izteikt emocijas, klausīties otru, atbalstīt otru, teikt komplimentus; iemācīt bērnam, ka ir labi nerunāt brīdī, kad runā otrs, sēdēt, lai klausītos, skatīties vienam uz otru, paskatīties, kādu spēli spēlē citi, un pajautāt, vai driest spēlēties kopā ar viņiem.

„Lai bērniem būtu interesanti, rastos motivācija mācību procesā iesaistīties un kļūt aktīviem, varat palīdzēt skolotājiem izplānot nodarbības, mainīt vieglākus un grūtākus uzdevumus, dot izvēles iespējas un regulāri arī ieturēt pauzes. Vajag iemācīt bērnam prasīt pauzi vai palīdzību. Modelēt, palīdzēt, bet ar laiku dot iespēju vairāk strādāt pašiem. Un noteikti apbalvot atbilstīgi pūlēm. Svarīgi ir dot skaidras instrukcijas, apbalvot un vecākiem stāstīt par to, kas ir labi, nevis par to, kas

“ Svarīgi ir arī veicināt pašregulāciju – emociju un impulsu kontroli, piedāvāt daudz izvēļu, piemēram, atļaut izvēlēties, kuru uzdevumu no septiņiem veikt pirmo, lai pats kontrolētu situāciju. Tikpat būtiski ir pateikt, ko no bērna sagaida.

ir slikti,” norāda psihologe.

Jāizprot, piemēram, kādēļ bērns ir dusmīgs. Izmantojot emociju termometru, tās iemāca regulēt. Var palīdzēt vizuāli atbalsta materiāli vai ieteikums atcerēties kaut ko patīkamu.

Lektore uzsver, ka ne mazāk būtiska ir spēja pieņemt kritiku un spēja izprast, kad tiek kritizēta rīcība, nevis personība, atšķirt, kad kritika ir īsta un kad – muļķošana. I. Bite iesaka kritikas situācijas izspēlēt lomu spēlēs.

„Empātijas spējas veicina atšķirīga viedokļa pieņemšana, tādēļ jāskaidro, ka mums var patikt atšķirīgas lietas, ka visiem viss negaršo vienādi, mums ir dažādi uzskati, piemēram, vienam patīk, ja viņam pienāk tuvu, bet citam tas nepatīk. Bērniem ir jā māca, ka mēs atšķiramies. Risinot visdažādākās problēmas, galvenais ir iemācīt bērnam pateikt „Stop, man ir problēma!” – jo tas ir pirmais solis, lai to sāktu risināt,” atgādina psihologe un sauc variantus: skolēns var aiziet no stundas, kura nepatīk, bet var palikt, lai nebūtu neattaisnota kavējuma, vai arī palūgt skolotāja palīdzību.

I. Bite atgādina arī par pašvādību – kad bērnam lūdz pašam novērot savu uzvedību. Atbalsta personāls var būt tie cilvēki, kuriem ir jāparāda šis pierakstu lapas un rakstītais jāpārrunā. Citreiz šis uzdevums cilvēks var būt klases audzinātāja. Individuālajās pierakstu lapās atspoguļojas pozitīvā un negatīvā uzvedība, piemēram, izdarīju vai pateicu kādam kaut ko labu vai arī nodarīju pāri kādam fiziski, ar vārdiem, klausīju vai neklausīju skolotāju utt.

„Bieži bērni paši neredz to, ko viņi dara, bet šis ir veids, kā palīdzēt savu pašvērtējumu veidot, apzināties, ko ir darījis dažādās situācijās un kas radījis vēlēšanos kliegt, sist,” uzsver I. Bite, atgādinot, ka var strādāt arī uzvedības maiņas grupās, kad klases savstarpēji vai klase grupās pelna punktus par pozitīvo uzvedību, kas rezultējas balvā. „Protams, punkti tiek noņemti, ja kādam tiek darīts pāri, kavētas stundas, bojātas lietas u. tml., bet, ja nopelnīti, piemēram, 205 punkti, visi kopā stundas laikā varēs cept picu. Ja klasē ir daudz bērnu ar līdzīgām uzvedības funkcijām, tad komandas princips ir veids, kā mainīt uzvedību. Vispirms gan ir svarīgi saprast, kāds ir šis uzvedības mērķis, un tad var izvēlēties stratēģiju.”

Palīdz biopsihosociālā pieeja

RD Labklājības departamenta Sociālās pārvaldes priekšnieks **Mārtiņš Moors** stāsta par sociālajiem pakalpojumiem bērniem ar uzvedības traucējumiem, kā arī uzvedības traucējumu raksturu sociālo darbinieku skatījumā, un tie ir: skolas kavējumi; asociāla uzvedība – mazās zādzības, konflikti skolā ar pieaugušajiem, nerespēktē autoritātes; atkarības un lietošana – gan vielu, gan viedierīču; klaiņošana un periodiska nenakšņošana mājās; autoagresija – skrāpē sevi, depresija; moti-

FOTO: no RD IKSD arhīva

RD Labklājības departamenta Sociālās pārvaldes priekšnieks Mārtiņš Moors stāstīja par sociālajiem pakalpojumiem bērniem ar uzvedības traucējumu raksturu sociālo darbinieku skatījumā.

vācijas trūkums, neko nevajag.

„Uzvedība ir aisberga redzamā daļa, un sociālie darbinieki, izprotot iemeslus, zināmu iekšējo un ārējo spēku mijiedarbību cilvēkā, cenšas novērtēt personas vai ģimenes problēmas. Ārējie faktori lielākoties ir saistīti ar ģimenes stāvokli un situāciju. Jo agrāk bērnam ir jāpieņem viņa vecumam neatbilstīgi lēmumi, piemēram, melošana, manipulācija, savu vecāku aizstāvēšana, jo ātrāk sāk parādīties sekas – nevēlama uzvedība,” stāsta sociālā darba speciālists, piebilstot, ka ļoti svarīga ir arī pieaugušo izpratoša attieksme skolā, policijā, reakcija uz vienreizēju pārkāpumu.

“ Lielāka vēriba jāpievērš ģimenēm, kurās valda nabadzība un izglītību neuztver kā vērtību.

M. Moors norāda, ka 11–13 gadu vecumā meitenēm izdodas ilgstoši slēpt bulīmijas, anoreksijas, vienaldzības, apātijas iemeslus. Tas jau ir kā sarkanais brīdinājums, bet izraisītie ārējie iemesli ir šādi – vecāki ilgstoši ir konfliktu situācijā; ir tikai viens no vecākiem; vecāki lieto alkoholu un nav resurss jauniešiem; pārāpdzīvotība, neadekvāti sadzīves apstākļi, bet iekšējie iemesli – nav interese par mācībām; kautrējas, ja jā mācās kopā ar jaunākiem bērniem. Depresīva simptomātika – neko negribas, skumjas, nēsā tumšu apģērbu, neuzticas cilvēkiem. Novērota suicidāla rīcība – roku skrāpēšana, runas par pašnāvību.

„Sabiedrībā pastāvošā un kultivētā ģimenes kā vērtības samazināšana veicina sociālo invalidu rašanos,” ir pārliecināts M. Moors.

Sociālie darbinieki bieži konstatē, ka bērni internātskolā nonāk tāpēc, ka mājās valda pārāp-

dzīvotība, nav labierīcību, vecāki lieto alkoholu. Ja bērniem atkal jāatgriežas šajā vidē, tad jau ir prognozējams rezultāts.

„Biopsihosociālā pieeja palīdz izprast cilvēku trīs dimensijās. Cilvēkā darbojas biofiziskie, psiholoģiskie un sociālie faktori, kuri ir priekšnoteikums noteikta veida uzvedībai. Sociālie darbinieki lielākoties fokusējas uz sociālajiem faktoriem, tādiem kā ienākumi, nodarbinātība, formālais un neformālais sociālais atbalsts. Uzvedības traucējumu pamatā var būt arī slimība – garīga rakstura, autisms, sāpes izraisīta, tādēļ nedrīkst bērnu vai jaunieci vainot nepareizā izvēlē,” skaidro M. Moors. Viņš stāsta, ka sociālo darbinieku darbā tiek izmantota arī ekoloģiskā sistēmu pieeja, t. i., cilvēks nav vientuļa sala, bet dzīvo sistēmu sistēmā, un ir jāizprot, kādās attiecībās un kādā vidē jaunieci dzīvo. Sociālā vide ir attiecības ar dažādām sistēmām, un pirmā mikrosistēma ir ģimene, bet nereti sociālie pakalpojumi kompensē jeb aizvieto ģimeni.

2017. gadā Rīgā dzīvojošās 3077 ģimenes (kopumā ap 12–13 tūkstošiem cilvēku) ir saņēmušas sociālos pakalpojumus, no tām 862 ģimenes noliedz savas problēmas, bet ir obligāto klientu statusā. Vecākiem trūkst sociālo prasmju bērnu audzināšanā, sociālpsiholoģiskie pakalpojumi tiek sniegti tāpēc, ka vecāki neizprot bērna vecumposmam atbilstīgu ēdināšanu, higiēnu, bērnu psiholoģisko un emocionālo attīstību, nezina, kā veidot pozitīvos pastiprinājumus. Ģimenes asistenta pakalpojumus mājas vidē saņēmušas 173 personas. M. Moors iepazīstina ar iespējām, piemēram, ir atbalsta un izglītojošo grupu nodarbības bērnu vecākiem „Ceļvedis, audzinot pusaudzi”, sociālās rehabilitācijas programmas bērniem ar uzvedības traucējumiem „Dari”, „Palēciens”, kas domātas 11–17 gadus veciem pusaudžiem, u. c. Speciālists atgādina arī, ka individuālas problēmas nav individuāla patoloģija, bet negatīva sociālo faktoru izpausme. Viņaprāt, lielāka vēriba jāpievērš ģimenēm, kurās valda nabadzība un izglītību neuztver kā vērtību.

„Cerēt uz ātrām izmaiņām ir utopija. Jāpriecājas, ja jauniešiem izveidojas kontakts ar sociālajiem darbiniekiem, ir vēlme kaut ko darīt. Tad jāizrāda arī lielāka pretiltāšana. Ja jaunieci saprot, ka viņu pieņem tādu, kāds viņš ir, – tas ir sasniegums. Rezumējot – pats galvenais ir agrīna diagnostika, lai saprastu, kāpēc bērnam sāp vēders, bieži ir iesnas un angīna, ir bulīmija tāpēc, ka ķermenis reaģē uz psiholoģiskiem vai sociāliem satricinājumiem, ir jāsaprot arī, kurā emocionālās attīstības vecumā bērns reāli atrodas,” stāsta M. Moors.

Atbildot uz konferences dalībnieku jautājumu, ko darīt, ja nevar izprast, kur īsti ir problēma – ģimenē vai skolā, un to nespēj izšķirt ne skolas psihologs, ne sociālais darbinieks, M. Moors iesaka organizēt starpinstitucionālu sanākumu. ■

Kad tuvojas Ziemassvētki...

IK SOFIJA ANDRIKSONE

Ziemeļvidzemes internātpamatskolas skolotāja

Sen gaidīju, nu atnāca Tie bagāti Ziemassvētki...

Ar šādiem vārdiem Ziemeļvidzemes internātpamatskolā sākās tradicionālais pasākums „Lietiskais marketing”.

Izglītojamie, kas skolā apgūst divas profesionālās pamatizglītības programmas – „Komerzinības”, iegūstot kvalifikāciju „Tirdzniecības zāles darbinieks” (programmas kods 2234102), un „Koka izstrādājumu izgatavošana”, iegūstot kvalifikāciju „Galdnieka palīgs” (programmas kods 2254304), – pasākumam gatavojas vairākus mēnešus. Skolēni cepa piparkūkas, tās pārklāja ar glazūru un saiņoja, darināja adventes vainagus, telpu rotājumus, dāvanu kastītes, apsveikumus, koka traukus u. c.

Visi skolēni iesaistījās ra-

došajās darbnīcās, kuras vadīja 12 profesionāli pedagogi un mākslinieki: Inita Jurgenberga, Maija Vītola, Maruta Beinerte, Liāna Lapsa, Inguna Stepiņa, Inguna Eglīte, Zigmārs Gūts, Lolita Cīrule-Plūme, Antra Millere, Sanita Meldere, Indra Akmeņkalne.

„Bankas prezidente” skolotāja I. Stepiņa katram pasākuma dalībniekam izsniedza papīra nauziņu – „ziemeļbriežus”.

Saražoto preču klāsts bija pārdomāts, estētiski noformēts un ļoti daudzveidīgs. Bet cena... tā bija neprognozējama, jo, tiklīdz precī izvēlējās vairāki pircēji, tā notika kaulēšanās... Lai varētu izdevīgāk pārdot savu preci, Viktorija, Armands, Aleksandra, Justīne, Irina, Kārlis, Toms, Artūrs u. c. to reklamēja.

Armands un Aleksandra vadīja preču izsoli. Izsolīja mācību darbam nepieciešamās kancheļas preces, kuru vērtība bija līdz pat 200 „ziemeļbriežiem”.

Direktore vietnieces Sarmīte

FOTO: no skolas arhīva

Skolēni bija saražojusi daudzveidīgas preces, kuras bija glīti iesaiņotas un noformētas.

Bukava un Inga Viksna bija sarūpējušas lieliskas dāvanīņas laimes akai. Lai saņemtu pārsteiguma dāvanīņu, katram izglītojamajam

bija jāsniedz neliels priekšnesums: jānorunā ticējums, dzejolītis, tautasdziesma.

Aktivitatēs, ko vadīja spor-

ta skolotāja Zeltīte Bankava, visi iesaistījās ar aizrautību. Skanēja smieklī, aplausi un uzmundrinoši vārdi.

Pasākuma laikā skanēja mūzika un bija vērojams azarts, ieinteresētība, organizētība, disciplinētība, saskarsmes un uzvedības kultūra. Skolēni apguva daudzas sociālās prasmes – izteikt savas domas, uzklaustīt otru, ievērot noteikumus, strādāt komandā, organizēt savu laiku, vērtēt sevi un citus, kā arī savstarpēju cieņu, sapratni, iecietību u. c. spējas un īpašības, kas atvieglos viņu patstāvīgo darba dzīvi.

Lai katram skolēnam Ziemassvētki saistās ar baltu jo baltu sniegu, zaļu eglīti, spožām svecītēm, gardām piparkūkām, nelielām dāvanīņām, ģimeniskumu, mīlestību un dvēseles mieru!

Pēc pasākuma skolas direktore Līgita Kūle teica skaistus vārdus: „Mēs esam talantīgi un darām savu sirdsdarbu. Kopā mums viss izdosies!” ■

Kompetences izpratne izglītībā

IK IK INFORMĀCIJA

Anotācija

Raksta autore Latvijas Universitātes (LU) Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Pirmskolas un sākumizglītības nodaļas docētāja – asociētā profesore *Dr. paed., Mg. art. Ilze Briška*, docente *Dr. paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča*, docente *Dr. paed. Gunta Silīņa-Jasukeviča* – vairāk nekā 15 gadus īstenojušas kompetences pieeju skolotāju izglītībā, savos promocijas darbos un grāmatās. Autore Ziemassvētku ieskaņā piedāvā reflektīvas pārdomas par izglītības jomā sastrādāto, paveikto un neizdarīto.

Bažas un šaubas

Latvijā notiek izglītības satūra reforma, kuras virsmērķis ir „kvalitatīva un iekļaujoša izglītība personības attīstībai, cilvēku labklājībai un ilgtspējīgai valsts izaugsmei, un izglītības politika tiek īstenota, balstoties uz trim pamatprincipiem: CILVĒKORIENĒTĀ IZGLĪTĪBA, IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI, UZ ZINĀŠANĀM BALSTĪTAS SABIEDRĪBAS VEICINOŠĀ IZGLĪTĪBA” (Latvijas izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam, 2014).

Par spīti nozīmīgajam mērķim, kompetenču pieejai ir daudz kritiķu ar pārliecību, ka:

- ◆ kompetenču pieeja praksē ir īstenojama ievērojami sarežģītāk par t. s. tradicionālajām

mācībām (lai ko ar tām sa- prastu);

- ◆ kompetenču pieejas ieviešana un īstenošana rada papīru plūdus – neaptverama skaita un apjoma dokumentus;
- ◆ kompetenču pieeja izslēdz no aprītes pieredzējušus skolotājus, kuri „neko nesaprot no inovācijām”, un nekas no skolotāju iepriekšējās pieredzes un zināšanām nav derīgs;
- ◆ kompetenču pieejas jēdzieni ir sarežģīti, pārāk teorētiski, ar praksi nesaisīti, ar apšaubāmu teorētisku pamatojumu.

Profesionālu vidē nav vienotas izpratnes

Šādas diskusijas apstiprina pārliecību, ka izglītības profesionāļu vidē un sabiedrībā nav vienprātības par to, ko nozīmē kompetence un kāds mācību saturs un metodes palīdz to sasniegt. Arī izmantotā pedagoģiskā terminoloģija nereti ir pretrunīga un riskē degradēt labi domāto ideju, nesekmējot jaunā izglītības standarta un programmu veidotāju, pētnieku, augstskolu docētāju, skolotāju, skolēnu vecāku, mācību līdzekļu autoru, pedagoģijas programmu studentu kopīgu izpratni. Turklāt kompetenču pieejai ir svarīgi, ka arī skolēni saprot, ko viņi mācās un ko nozīmē, piemēram, caurviju prasmes, jēgpilna mācīšanās, vērtību dimensija, tikumi un ieradumi, kompleksa dzīves situācija, patiesa izpratne, lielās idejas, ziņa, temata pase u. tml. (Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību saturs un pieejas

aprazsts, 2017). Tas, ka nav izstrādāta visām iesaistītajām pusēm saprotama un ērti lietojama mācību saturs struktūra, rada papīru plūdus – neaptverama skaita un apjoma dokumentus. Pat KOMPETENCES JĒDZIENS, kas ir atslēga izglītības reformām ne tikai Latvijā, tiek skaidrots dažādi, bieži arī pretrunīgi.

Kādas ir atšķirības?

Neliels ieskats teorētiskajās nostādnēs.

Tradicionālās izglītības sistēmas mērķis bija sagatavot cilvēku būt derīgam dzīvei noteiktos apstākļos, noteiktā sabiedrībā, noteiktā darba vietā. Šādam mērķim labi atbilst klasiskais (biheivioristiskais) kompetences skaidrojums – zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas vajadzīgs, lai produktīvi darītu noteiktu LIETU, proti, LIETPRATĪBA. Tas nozīmē, ka bērns mācās matemātiku, lai iemācītos matemātiku, cilvēkam ir konkrētas zināšanas, bet ja nu mainīgajā pasaulē šīs zināšanas ir novecojušas? Kā tad lai cilvēks jūtas droši?

Pašlaik ir godīgi jāatzīst, ka neviens, pat ne izglītības speciālists vai politiķis, nezina, kādai dzīvei ir jāgatavo mūsu bērni, skolēni vai jaunieši. Tas nozīmē, ka izglītībai ir jāpalīdz cilvēkam izdzīvot, orientēties, dzīvot laimīgi un produktīvi jebkādos apstākļos, būt „derīgam” nezin kādā sabiedrībā un paveikt nevienu vēl nezināmus darbus (Garlaicības skola; *Hoskins & Fredriksson*, 2008). Nav zināma tā LIETA, kas mūsu audzēkņiem

“ Labs skolotājs izsenis ir rūpējies par skolēnu patstāvību un neatkarīgu spriedumu veidošanos, palīdzējis atklāt mācību nozīmi dzīvei, kā arī pats mācījies no saviem skolēniem.

(tikpat labi arī mums pašiem), iespējams, būs jādara nākotnē.

Šo jautājumu risina 20. gadsimta beigās nostiprinājusies kompetences izpratne, kur kompetenci attiecina nevis uz mācību priekšmetu vai profesionālo darbību, t. i., LIETU, bet uz subjektu. Šāds uzskats sakņojas sociālā konstruktīvisma idejās, kas analizē mācīšanos nevis kā tīri kognitīvu (izzināšanu), bet kā indivīda personības struktūrā un dzīves un kultūras kontekstos iekļautu parādību (Vigotskis, Krons). Tas nozīmē, ka bērns mācās matemātiku, lai būtu atjautīgs, elastīgs domāšanā un rīcībā u. tml., lai būtu drošs šajā mainīgajā pasaulē.

Sistēmiskajā skatījumā kompetences kategoriju lieto, lai aprakstītu PERSONAS pašorganizācijas dispozīciju, spējas un pieredzi veikt kādu darbību. Kompetence ir nevis zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, bet spēja apieties ar tām, tās lietot un pilnveidot

(Maslo, Tiļļa, 2005). Holistiskā izpratne pretstatā biheivioristiskajai (tehniskajai) kompetenci saista ar indivīda personības pamatatribūtu – ZINĀŠANU, PRASMJU, ATTIEKSMJU UN VĒRTĪBU – lietošanu noteiktā kontekstā (*Knowles*, 1998; *Griffin, Holford, Jarvis*, 2003; *Tennant*, 2006). Izglītības rezultāts – augsts kompetences līmenis – paredz PERSONĪBAS efektivitāti, t. i., personības individuālā potenciāla un pieredzes maksimālu iesaistīšanos darbībā. Piemēram, ja skolēni apjūk, kad zināšanas ir jāpārnes no viena mācību priekšmeta uz otru, vai pēc vasaras brīvlaika ir aizmirsuši to, ko zināja pavasarī, tas nozīmē, ka mācīšanās ir bijusi virspusēja, tā nav sekmējusi personības izmaiņas, SKOLĒNS NAV REDZĒJIS JĒGU paturēt tās prātā.

Hoskins un Fredriksons (*Hoskins & Fredriksson*, 2008) atzīmē OECD kompetenču definēšanas un atlases programmas (angļu val. *Definition and Selection of Competencies – DeSeCo*) kompetences definīciju, kurā uzsvērts, ka kompetence ir spēja sekmīgi rīkoties kompleksā situācijā, noteiktā kontekstā mobilizējot psihosociālos resursus, kas ietver gan kognitīvos resursus, gan citus indivīda rīcību ietekmējošos faktorus, kā attieksmes, emocijas, ētiskus apsvērumus un vērtības, un motivāciju.

Te var secināt, ka, piemēram, projektā „Skola 2030” lietotā definīcija „lietpratība ir indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, ri-

sinot problēmas mainīgās reālās dzīves situācijās” (Skola 2030, 2017) pēc satura atbilst holistiskās kompetences idejai, bet, meklējot latvisko ekvivalentu kompetences jēdzienam, lietotais vārds „lietpratība” sašaurina holistisko kompetences izpratni, atgriežoties pie 80.–90. gadu biheivioristiskā skaidrojuma.

Kompleksitāte, dziļums, veselums

Projekta dokumentos definēts, ka kompetence ir KOMPLEKSS sasniedzamais rezultāts, nevis atsevišķu zemāka līmeņu prasmju summa.

Sociālā konstruktīvisma izglītības pētījumos kompetences kompleksitāti veido trīs dimensijas (*domain*):

- 1) **profesionālā** (noteikta zināšanu apjoma uzkrāšana, kompleksu profesionālu uzdevumu risināšana, produktīvs, efektīvs un profesionāls sniegums);
- 2) **individuālā** (individuālo resursu iesaistīšanās – individuālās spējas, augsta līmeņa domāšanas un metakognitīvās prasmes, mācīšanās mācīties);
- 3) **konteksta** (jaunas (nezināmas) situācijas, kultūra, sabiedrība, dzīve; *Kron*).

Šīs trīs dimensijas teorētiskajā literatūrā un pētījumos apzīmē arī kā „zināt (*knowing*) – darīt (*doing*) – būt (*being*)” (*Barnett*, 1999) vai „izglītības kultūra – mācīšanās kultūra – mijdarbības kultūra” (Tiļļa, 2004).

Jaunās pieejas kontekstā bieži tiek lietoti arī tādi jēdzieni kā „jēgpilnas mācības” un „padziļinātā mācīšanās” (labāk būtu lietot „dziļā mācīšanās” – *deep / in-depth learning*).

Mācīšanās rezultāta kompleksitātes, veseluma un dziļuma saistību var redzēt Stefana Sterlinga shematiskajā zināšanu līmeņu attēlojumā.

Darbība (prasme) un teorija (zināšanas) ir vistuvāk modeļa virsmai. To un varbūt arī normu izpratnes (no trešā līmeņa) PAREIZĪBA, daudzums un plašums ir objektīvi, labi saskatāmi un saprotami, nosaucami un izmērāmi, tie ir ērti lietojami dažādās izglītības pakāpēs (skolēns atrisina matemātikas uzdevumu, uzraksta domrakstu, dara to uzcītīgi un pareizi). Dziļākie līmeņi, kas saistīti ar personības individuālajām spējām, pieredzi, priekšstatiem, pārlicībām un vērtību izpratni, nav ārēji tieši redzami (piemēram, cik daudzveidīgas formulu kombinācijas skolēns ir izmēģinājis, lai nonāktu līdz pareizajam risinājumam, kādā mērā skolēns domrakstā ir risinājis personīgi

nozīmīgus jautājumus utt.). To kombinācijas var būt ļoti atšķirīgas katram individuālam, bet tas nemazina mācīšanās vērtību. Tas nozīmē, ka kompetence nav un nevar būt kvantitatīva (vairāk un (vai) mazāk kompetences). Jaunā pieeja izsaka pāreju no kvantitatīvas dominantes uz kvalitātes dominanti mācību saturā, procesā, rezultātos un vērtēšanā, jo – no teorijas – mācīšanās dziļums un jēga ir meklējami PERSONĪBAS DZĪLĒS UN KULTŪRĀ.

Projekta organizatori atzīst, ka tas, ka kompetenci nevar reducēt uz kādu konkrētu prasmju vai izolētu zināšanu kopu, ir liels izaicinājums, gan veidojot mācību saturu, gan izvēloties atbilstīgu pieeju mācīšanai un vērtēšanai (Oliņa, Namsone, France, 2017).

Ko darīt? Ieteikumi un iespējas

Jāatzīst, ka šāda (kompleksa) pieeja nemaz nav jauna. Talantīgi skolotāji, kuri mūsdienās, tāpat kā pirms 50, 200 un 2000 gadiem, atšķirībā no „parastajiem” skolotājiem spēj rosināt dziļas personības izmaiņas, intuitīvi ir izmantojuši daudzus mūsdienu pedagogijā atzītus risinājumus. Labs skolotājs izsenis ir rūpējies par skolēnu patstāvību un neatkarīgu spriedumu veidošanos, palīdzējis atklāt mācību nozīmi dzīvei, kā arī pats mācīties no saviem skolēniem.

Jaunums ir tas, ka tiek mēģināts šādu pieeju padarīt vispārpieņemtu un obligātu.

Skolotājam ir vērts sev pajautāt...

1. ... vai es palīdzu atklāt saviem audzēkņiem struktūru – visas trīs mācību dimensijas – gan bagātīgas profesionālas zināšanas (teorija – termini, jēdzieni, likumsakarības), to, kā praktiskā darbība saistās ar profesionālām zināšanām un indivīda mentālajām spējām (domāšana, radošums, problēmrisināšana, saziņa, pašizziņa un pašvadība), gan to, kā mācību priekšmets ir nozīmīgs kultūrai (individuālo dzīves pieredzi, vērtību (jēgas) pārdzīvojumu un vērtības).

2. ... vai es palīdzu audzēkņiem mācīties iedziļinoties (vai: dziļi, jēgpilni), tas nozīmē, ne tikai apgūt priekšmetam (jomai) specifiskās zināšanas un prasmes, bet arī individuālo dimensiju (savu spēju, interešu un mācīšanās apziņanos) un konteksta dimensiju (kāda jēga ir mācībam kultūras kontekstā). Visgrūtākais jautājums te ir KONTEKSTA SFĒRA. Bērna spēju attīstība ierakstās vēl arī tradicionālajā izglītībā, bet skolotāja (tāpat kā ikviena cita sabiedrības locekļa) pieredzē nav ierasts uzdot jautājumus par JĒGU: kāpēc es daru to vai to, kāpēc skolēnam tas ir jādara? Nav brīnums, ka skolotāji, piedāvājot bērniem bezjēdzīgas nodarbes, nereti jūtas bezspēcīgi – skolēniem neesot motivācijas utt., u. tml.

3. ... vai es jūtu (redzu), brīnos, cik mani audzēkņi ir gudri – viņi zina daudz ko tādu, par ko skolotāji nekad nav iedomājušies. Nereti viņi risina dziļākas

problēmas, nekā mācību procesā pieņemts skart. Tādēļ skolotājam svarīgāk par to, kā pateikt un izstāstīt, ir skolēnu uzklāst, jautāt, sadzirdēt un tad – palīdzēt strukturēt visu to, ko skolēni jau zina, lai saprastu, kādu informāciju ir nepieciešams atrast, kādas darbības veikt, lai gūtu atbildes. Skolotājam nav jāzina viss (ja kāds vēl joprojām tā domā, ir pēdējais laiks atvadīties no šādām ilūzijām), SKOLOTĀJS NAV NE INTERNETS, NE ROBOTS. Viņš nevar zināt visu, viņš arī mācās. Bet, arī nezinot visu, var pajautāt skolēnam: kā tu to zini? SKOLOTĀJS UN SKOLĒNS KOPĀ VEIDO ZINĀŠANAS.

4. ...vai es rosinu skolēnu refleksiju – būtiska atšķirība no gadu desmitos ierastām prasībām kompetenču pieejā ir apzināta refleksija. Bez tās procesā nav iespējams iekļaut jēgas izpratni, vērtības, personīgās nozīmības un individuālā potenciāla apjausmu, gūt daudzveidīgu pieredzi. Vēl vairāk – bez daudzpusīgas refleksijas tās nav iespējams pilnveidot. Katrs cilvēks jau reflektē savā nodabā, bet, padarot to par izglītības procesa daļu, skolotājs padara mācības efektīvākas (*Hattie*, 2012).

Kā es kā skolotājs palīdzu skolēnam:

- ◆ būt jūtīgam un redzīgam, lai pamanītu to, kas notiek, ko dara viņš pats un citi;
- ◆ pamanīt sevi, savu klātbūtni mācībās un jebkurā darbībā (dzīvē), lai saprastu, ka un kā mācības attiecas uz manu dzīvi – tagad un nākotnē;
- ◆ reflektēt savu mācīšanos, lai saprastu un atklātu savu potenciālu un spētu to mērķtiecīgi lietot un attīstīt (mācīšanās un domāšanu par to, kā šīs zināšanas tiek iegūtas (metakognitīvās prasmes), kas ir ļoti svarīgs priekšnoteikums mācīšanās mācīties prasmju apguvei (*Kegan*, 2002));
- ◆ analizēt kontekstu – to situāciju, kurā notiek mācīšanās, lai saprastu mācīšanās vērtību dzīves un kultūras kontekstā?

Kopt pedagogisko kultūru – attiecības un vērtības katrā skolā

Pedagogiskās kultūras sakarā vērts uzsvērt globālo uzticēšanos skolēnam, cienot viņa vērtības, mērķus un jēgas izpratni, kur mācīšanās rezultāts attiecināms uz skolēna dzīvi. Skolotājs mēdz uzskatīt, ka bērns ir izpildītājs, bet skolotājs – atbildīgs par visu. Teiciens, ka jāņem vērā bērna interese, ir bieži lietots „dzejolītis”. Atsaucoties uz G. Siliņas-Jasjukevičas pētījumu, skolotāju izteicēni ilustrē spilgtus gadījumus no skolas dzīves: „Skolotājs pārstāv varu; viņš ir varas pozīcijā. Jautājums: kā viņš to varu izmanto? Kādu pieredzi skolēns gūst skolā, ja viņš komunicē vienā virzienā ar varas pārstāvi (zemā līmenī mijdarbības komponents)? Kas ir svarīgāks – kvantitāte (teksta un rēķinu daudzums) vai kvalitāte (struktūra)? Valda uzticība skološanas tradīcijām. Tā drošāk.

Nesaprot, kā notiek tas radošais pedagogiskais process.”

Pētījums parāda, ka tad, kad skolotāji neizprot šos piedāvātos jēdzienus, viņi kļūst saspringti, nevērsas pie sevis, nerealizē sevi, bet pagrābj kaut kādas frāzes, lai atrunātos.

Riski

Te jāatzīst, ka reformas ieviešanas gaitā, īpaši sākuma posmā, kad tika izstrādātas vadlīnijas un veidota mācību satura struktūra, netika apzināti un respektēti nozares pētnieku viedokļi, kuri balstīti teorētiskajās nostādnēs un empīriski pārbaudītās atziņās, pārbaudīti promocijas darbos un valsts pasūtītos pētījumos. Piemēram, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā (RPIVA) kompetenču pieeja skolotāju izglītībā tika īstenota jau kopš pagājušā gadsimta, uzkrājot ievērojamu izmēģinājumu, kļūdu un veiksmes stāstu pieredzi, piemēram, 2012. gadā tika īstenots Valsts kancelejas administrētā Eiropas Sociālā fonda projekts „Atbalsts strukturālo reformu ieviešanai valsts pārvaldē” (identifikācijas Nr. IDP/1.5.1.1.1/10/IPIA/CFLA/004/002), kur RPIVA Kreativitātes zinātniskā institūta profesore Rita Bebre analizēja pedagoģijas augstskolu dokumentos plānoto radošuma veicināšanu, sagatavojot jaunus pedagogus, un izveidoja rekomendācijas, izstrādāja ieteikumus radošuma izglītības reformām pedagoģu izglītībā. Pētījuma laikā analizēja sešu pedagoģisko augstskolu studiju programmas, apzināja izglītības problēmas sešās Eiropas valstīs. Projekta noslēgumā notika pētījuma oficiāla prezentācija Valsts kancelejā. Projekta grupas izstrādāto 150 lappušu plašo datu un rekomendāciju apkopojumu iesniedza Valsts kancelejai, Izglītības un zinātnes ministrijai un Kultūras ministrijai (Bebre. Radošuma pētniecība Latvijā (1922–2018)). Vai valsts institūcijas materiālu izmantoja? Protams, ne! Tas iegūlis dziļi ierēdņu kabinetos. Te skaidri redzams, ka pedagoģijas zinātne ar praksi ir stipri distancētās attiecībās.

Izglītībā kompetenču pieejas kontekstā mācību satura struktūrā neparādās veseluma trīs dimensijas. Piedāvātas divas būtiskās kompetences dimensijas: profesionālā un individuālā dimensija. Tas nozīmē, ka kompetenču pieeja buksē. Piedāvātājam programmas struktūrā trūkst vienas dimensijas (daļas), lai atbilstu minētajām teorētiskajām nostādnēm (prasībām), lai mācības kļūtu jēgpilnas. Trūkst KONTEKSTA daļas, jo KONTEKSTU DOD DZĪVE.

Jautājumi diskusijai

- ◆ Kompetenču pieeja nav bērncentrēta pieeja, bet gan ietver to un pārsniedz. Nepietiek ar bērnu tikai čubināties, skolotājam svarīgi aptvert plašas dzīves dimensijas un novērtēt skolēnu kā līdzvērtīgu sadarbības partneri.
- ◆ Kā saprast, ka kompetenču pieeja ir vienkārša kā dzīve,

nevis kaut kas eksaltēts un neaptverami milzīgi sarežģīts? Paņemot atsevišķi vienu komponentu no kompetenču pieejas, pat ja tas ir pilnīgi ģeniāls, pieeja nenotiek, jo, lai tiktu īstenota kompetenču pieeja, ir būtiski ievērot veseluma struktūru. Bērnam ir tiesības dzīvot pilnasinīgu dzīvi!

Lai arī kāda mums būtu viedokļu atšķirība, ir vērts vienam otrā ieklausīties, vērts reflektēt, lai ieraudzītu savas kļūdas un būtu kompetenti.

Informācijas avoti

1. Barnett, Ronald (1994). *The Limits of Competence*. Bingham, Philadelphia: SRHE & Open University Press, 207 p.
2. Barnett, Roland (2003). *Beyond all reason: Living with ideology in the university*. Open University press, 220 p.
3. Bebre, Rita. Radošuma pētniecība Latvijā (1922–2018). Rīga: SIA „Salana Art”, 249 lpp., ISBN 978-9934-8777-3-5.
4. Griffin, Colin, Holford, John, Jarvis, Peter (2003). *The Theory & Practice of Learning*. London: Kogan Page, 198 p.
5. Hattie, John (2012). *Visible learning for teachers*. New York & London: Routledge, 269 pp., ISBN 978-0-415-69015-7.
6. Hoskins, Bryony, & Fredriksson, Ulf (2008). *Learning to Learn: What is it and how can it be measured?* European Commission JRC Scientific and Technical Reports EUR 23432, EN, 2008. Pieejams: <http://www.jtlearning.com/wp-content/uploads/Learning-to-Learn-what-is-it-and-can-it-be-measured1.pdf> (aplūkots 22.10.2017.).
7. Kegan, Robert (2002). *Mental demands of modern life: Implications for defining competencies*. Keynote address DeSeCo Symposium, Geneva, February 11–13, 2002. Pieejams: http://www.portal-stat.admin.ch/desecco/desecco_int02.htm (aplūkots 20.10.2017.).
8. Knowles, Malcolm (1998). *The adult learner*. Gulf Publishing Company, 310 p.
9. Kron, Friedrich W. (2004). *Grundwissen Didaktik*. München, Basel: Ernst Reinhardt Verlag, 266 s.
10. Maslo, Irina (red., 2006). *No zināšanām uz kompetentu darbību*. LU Akadēmiskais apgāds, 186 lpp.
11. Oliņa, Zane, Namsone, Dace, France, Ilze (2017). *Kompetence kā komplekss mācīšanās rezultāts*. Pieejams: https://www.siic.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/siic/Kolektiva_monografija/1-nodala-Macisanas_Lietpratibai.pdf.
12. Tennant, Mark (2006). *Psychology and adult learning*. London, NY: Routledge, 342 p.
13. Tiļļa, Inta (2005). *Sociālkultūras mācīšanās organizācijas sistēma*. Rīga: RaKa, 295 lpp.
14. Выготский, Лев (1991). *Педагогическая психология*. Москва: Педагогика, 479 с.
15. Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts (2017). Pieejams: <https://domaundari.lv/cepure/Macibu%20satura%20un%20pieejas%20apraksts.pdf>.
16. Latvijas izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (2013). Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=266406>.
17. <https://www.skola2030.lv/satura-piedavajums>. ■

DEJOT „par prieku sev, par prieku tev un ļautiņiem par prieku...”

IK BAIBA ŠTEINA

TDA „Zelta sietiņš”
mākslinieciskā vadītāja
Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Tā nu ir noticis, vismaz to pierāda pēdējo Dziesmu un deju svētku statistika, ka mūsu tauta no kādreizējās dziedātāju tautas ir pārvērtusies par dejotāju nāciju. Nav mans nolūks apspriest, vai tas labi vai slikti, bet tā nu ir noticis. Manā novērojumā lokā ir bērnu deju kopas, kurās mazo dejotgribētāju skaits no gada gadā ir nemainīgi liels (protams, dzemdību statistika atsevišķos gados to ietekmē). Un pretēji dažu domām – gribētāju vidū ir pietiekami daudz vīriešu kārtas pārstāvju. Vecāki atkal ir sapratuši un pieņēmuši to, ka kolektīvā dancošana īpaši labi attīsta tās daudzās fiziskās un garīgās prasmes, kas viņu lolojumiem nodrēns turpmākās dzīves gaitās.

Protams, ir arī mums, deju skolotājiem, sāpīgi atbirumi, kas parasti rodas, sākoties skolas gaitām, jo skolu pulciņā piedāvā vecākiem izdevīgākas un ērtākas iespējas. Un kāpēc gan nepieņemt skolas deju kolektīvā jau vismaz 3–4 gadus mācītu dejotāju? Ir pat skolas, kas šādiem, sagatavotiem bērniem dod priekšrocības ietiekšanai skolēnu skaitā. Otrs krīzes brīdis iestājas, kad jaunais cilvēks, īpaši puisis, ir sasniedzis 12–14 gadu vecumu, jo tad rodas vēlme – un to veicina dažādu latviešu sportistu tābrīža starptautiskie panākumi – pierādīt sevi kādā no populārājiem sporta veidiem. Ne vienmēr, bet ir arī panākumi, jo šie jaunieši parasti ir fiziski attīstīti, ar labu koordināciju, izturību un disciplīnu. Nereti, tomēr negūstot cerētās vieglās uzvaras un bieži ātri vien iegūstot profesionālam sportam tik raksturīgās traumas, notiek atgriešanās dejotāju rindās. Un tad – mazliet pārspīlēti, bet tomēr gribas teikt – uz mūžu. Par to liecina jauniešu, bet īpaši vidējās paaudzes deju kopu skaita stabils pieaugums.

Ar jautājumu „Kāpēc tu

“ Mana ciešākā
pārliecība –
Vispārējie dziesmu
un deju svētki ir
visas tautas svētki un
bērība ir tas laiks,
kad kopā ar ģimeni
jāiekļaujas tautā. Par
šādu iespēju jādomā
arī svētku rīkotājiem!

dejo?” vērsos pie tautas deju ansambļa (TDA) „Zelta sietiņš” piektās grupas dejotājiem (3.–4. klases skolēni).

Vispirms gan sniegšu mūsu ansambļa darba statistiku par 2018. gadu. Ja pieskaitām vēl divus koncertus, kas notiks pēc šā avīzes numura iznākšanas, tad kopā būs nodejoti pussimts koncerti. Šajā skaitā ir tikai tie, kas ir vismaz pusstundu gari un kuros piedalās vairākas no mūsu 10 grupām. Krāšņo un vērienīgo programmu „Latvju bērni izdejo un izdzied Eiropu” (piedalās 170 dejotāju no 6 grupām) šajā gadā esam parādījuši astoņas reizes Rīgā, Limbažos, Talsos, Jelgavā un Viesīti. Pavasarī ar īpaši sagatavotu programmu „Neparastie ridzinieki uzņem viesus” kopīgi ar draudzīgām deju kopām no pieciem Latvijas novadiem – Jēkabpils „Pastalniekiem”, Preiļu „Gaidu”, Ogres „Pīlādžiti”, Bauskas „Mēmelīti”, Kuldīgas „Stariņi” – iedancojām atjaunoto VEF Kultūras pils skatuvi. Ansambļa jaunākās grupas un vokālais ansamblis „Momo” iestudēja un jau divos koncertos (vēl divi notiks 21. decembrī) parādīja autoru režisores Ingas Cipes un komponista Valda Zilvera sacerēto asprātīgo un pamācošo bērnu mūziku „Saldumu impērija”. Ar koncertu „Mēs nākam no bērības. Pirmie 20...” pašā vasaras sākumā ievadījām „Zelta sietiņa” 60 gadu darbības triju koncertu ciklu. Un tad jau bija klāt nozīmīgākais šāgada notikums – Dziesmu un deju svētki. Diemžēl to rīkotāji Rīgas mazajiem dejotājiem bija sagādājuši vairākus rūgtus brīžus, proti, deju svētkos no katra bērnu kolektīva bija atļauts piedalīties ne vairāk kā 20 3.–4. klašu vecuma bērniem. Šis ierobežojums tika attiecināts arī uz iespēju piedalīties gājienā (!). Tad nu atzišos – mēs pārkāpām visus šos noteikumus un svētkos septiņos dažādos pasākumos piedalījās vairāk nekā 200 *sietiņbērnu*: svētku atklāšanā bijām virsdiriģentu un virsvadītāju sveicēji; ar vairāk nekā 100 dejotājiem sagatavojām speciālu programmu Latvijas mazākumtautību koncertam Vērmanes dārzā (šo Latvijā dzīvojošo 13 tautību deju kolāžu atkārtojām arī forumā, kas rudenī notika Valsts prezidenta rezidencē Rīgas pili; programmu „Māras zeme” Daugavas stadionā izdejoja divi vecākās un viens (atļautais) vidējās grupas sastāvi; Esplanādē uzstājāmie pūtēju orķestru dižkoncertā; bijām arī noslēguma koncerta Mežaparkā dalībnieki un gājienā kopā ar ģimenēm, nesot rokās simtiem pašdarinātu dzeltenu vējdzirnaviņu, radījām saulainu svētku noskaņu gan sev, gan citiem. Es, protams, neaicinu

citus vadītājus rīkoties tik ekstrēmi, bet mana ciešākā pārliecība – Vispārējie dziesmu un deju svētki ir VISAS TAUTAS svētki un BĒRNĪBA ir tas laiks, kad kopā ar ģimeni jāiekļaujas TAUTĀ. Par šādu iespēju jādomā arī svētku rīkotājiem! Vasara jau tad vēl nebeidzās – paspējām aizbraukt un parādīt latviešu dejas burvību tepat, kaimiņos, Lietuvā, un mazliet tālāk, Dienvidamerikā, Peru. Rudenī – lielais atskaites koncerts „Atmiņas par deju svētkiem, Peru festivālu un pirmajiem 20”. Tas tradicionāli tiek veltīts skolotājiem, un uz koncertu tiek ielūgti visi (apmēram 50) to skolu direktori, kurās māsās mūsu dejotāji, kā arī dalībnieki dāvina biļetes saviem skolotājiem. Latvijas simtgadības svētku dienās dejojām izcilās multiizrādes „Abas malas” un Daugavpils skatītāju priekam. Kā īsta svētku dāvana „Zelta sietiņa” divu grupu 40 dalībniekiem bija Šveices Latviešu biedrības uzaicinājums viesoties pie viņiem un kopīgi izdejojot Ziemassvētku uzvedumu „Kā zvaigžņu pasaka”. Vēl decembrī ar svētku koncertu jāiepriečina Latvijas Nedzirdīgo savienības bērni un jāpaviešojas „Ziemassvētku kaļadās” pie Peru iepazītās lietuviešu deju kopas.

Tad gan kopā ar visiem Latvijas skolēniem divas nedēļas būsīms brīvsoli, lai janvārī ar jauniem spēkiem ķertos pie jauniem darbiem. Jau 19. februārī izdancosim ansambļa 60 gadu jubilejas otro koncertu „SAREDZĒT laiku”, kurā tiksīmies ar mūsu savulaik iestudēto uzvedumu varoņiem velniņiem, Laimes lāci, Ežuli, Momo un citiem.

Šis pagarais uzskaitījums (iespējams, kādam citam bērnu mākslinieciskajam kolektīvam tas būtu vēl garāks) nav lepošanās pēc, bet gan liecina par dejojāšo bērnu un jauniešu lielo darbu un atdevi mīļotajai nodarbei, par viņu ģimeņu pašizlīdzību un deju pedagogu radošumu. Vai tas ir grūti? Vai zinām, kā vārdā to darām? Lūk, atbildes, ko dejotāji sniedza pēc piedalīšanās izrādē „Abas malas”!

Arvis Liniņš (10 gadu, dejo kopš 2016. gada): „Es reizēm jutos piekusis, mēģinot savienot skolu ar saspringto „Zelta sietiņa” dejojāšanas grafiku, tomēr esmu priecīgs un apmierināts, ka varu būt daļa no kaut kā tik liela un zināma, ka esmu daļa no šīs ģimenes.”

Agate Aiše (12 gadu, dejo kopš 2011. gada): „Man ir ļoti liels prieks, ka man ir iespēja dejojot un piedalīties tik daudz koncertos. Dažreiz gan ir nogurums, kad atkal tuvojas kāds koncerts, jo tad ir jāziedo brīvdienas un dažī brīvie vakari, bet to es pārvaru ar domu par skaisto

iznākumu, par prieku, ko ar savu uzstāšanos sagādāju citiem.”

Gustavs Jaunmuktāns (9 gadi, dejo kopš 2017. gada): „Esmu lepnis un laimīgs, ka varu dejojot. Šogad pirmo reizi piedalījos Dziesmu un deju svētku gājienā, kas mani ļoti aizkustināja un priecēja. Vēl joprojām ir neaizmirstamas sajūtas par izrādi „Abas malas”, prieks par to, ka biju viens no simtgades svētku

dalībniekiem.”

Sāra Ladusāne (10 gadu, dejo kopš 2011. gada): „Man ir ļoti liels prieks, ka varu piedalīties tik lielā un svarīgā pasākumā, kur varam būt kaut maza daļiņa no simtgades. Katrā koncertā es jūtos labi un brīvi, jo man patīk tas, ko es daru, un man ir prieks to darīt Latvijas dēļ. Es ceru, ka Latvija nosvinēs vēl daudz simtgažu kā brīva valsts.” ■

BĒRNI BĒRNIEM „Saldumu impērija”

Ar šādu nosaukumu VEF Kultūras pils bērnu kolektīvi vokālais ansamblis „MOMO” un TDA „Zelta sietiņš” izveidojuši muzikālu izrādi – dāvanu Latvijas simtgadībā un Ziemassvētkos visiem bērniem, viņu māmiņām un vecmāmiņām.

13 jaunradītas, oriģinālas melodijas izdzied un izdejo abu ansambļu vairāk nekā 100 jaunāko grupu dalībnieku. Centrālā persona ir labsirdīgā, mīlīgā Hugas kundze, kuras kafejnīcā „Saldumu impērija” labi jūtas gan liels, gan mazs. Un kā tad ne – te līdzās ar Latvijas „Laimas” gardumiem – „Serenādi”, „Vāverīti”, „Sarkano magoni” – rodamas gardās eklērkūciņas, „Twix” un pat dzimšanas dienas torte „Forte”.

Bet, kā zināms, ap Ziemassvētku laiku notiek arī visādi neticami brīnumi. Un, kamēr „Raffaello” uzdejo kaislīgu tango ar šokolādes „Lux” jaunkundzi, ir pazudušas „Ledenes”! Kafejnīcā sākas īsts „Tracis”. Kā tas beigsies? Uzzināsi, ja atnāksi uz VEF Kultūras pili 21. decembrī plkst. 13.00.

Izrādes garums – 60 minūšu. Ieeja – brīva.

Režija, scenārijs un dziesmu teksti – Inga Cipe

Komponists un aranžētājs Valdis Zilveris

Vokālais ansamblis „MOMO”, vadītāja – Dagnija Kravale

TDA „Zelta sietiņš”, vadītāja – Baiba Šteina

TURPINĀM

iespiestās un elektroniskās avīzes „Izglītība un Kultūra”, elektronisko žurnālu „Pirmsskolas Izglītība” un „Vecākiem”, iespiestā žurnāla „Praktiskie Rokdarbi” un laikraksta „KultūrZīmes” 2019. gada abonēšanas kampaņu REDAKCIJĀ.

KOMPLEKTĀ IZDEVĪGĀK!

Abonēšanas cenas 2019. gadam: laikraksts „Izglītība un Kultūra” un elektroniskie izdevumi „Pirmsskolas Izglītība” un „Vecākiem”, kā arī „Praktiskie Rokdarbi”, „KultūrZīmes”

N. p. k.	Nosaukums / Mēnesis	I	II	III	IV	V	VI	VII*	VIII	IX	X	XI	XII
1.	IK	6,65	16,15	32,30	39,90	47,50	52,25		57,00	61,75	66,50	71,25	71,25
2.	VEC	2,70	5,40	8,10	10,80	13,50	16,20		21,60	24,30	27,00	28,00	28,00
3.	IK + VEC	9,35	21,55	40,40	50,70	61,00	68,45		78,60	86,05	93,50	99,25	99,25
4.	IK + VEC + KZ	10,95	24,75	45,20	57,10	69,00	78,05		91,40	100,45	109,50	119,00	119,00
5.	PI + VEC	6,20	12,00	21,00	24,80	31,00	37,20		49,60	50,90	52,50	58,00	58,00
6.	PI + VEC + KZ	7,80	15,20	25,80	31,20	39,00	46,80		62,40	65,30	68,50	77,00	77,00
7.	IK + PI + VEC	12,85	28,15	53,30	64,70	78,50	89,45		106,60	112,65	119,00	129,25	129,25
8.	IK + PI + VEC + KZ	14,45	31,35	58,10	71,10	86,50	99,05		119,40	127,05	135,00	149,00	149,00
9.	IK + KZ	8,25	19,35	37,10	46,30	55,50	61,85		69,80	76,15	82,50	91,00	91,00
10.	IK + PR		19,80		47,20		62,82		71,22		84,37		93,00
11.	IK + PR + KZ		23,00		53,60		72,42		84,00		100,37		113,00
12.	IK + PR ar pielikumiem						66,78						102,00
13.	IK + PR ar pielikumiem + KZ						76,38						122,00
14.	IK + PI + VEC + PR		31,80		72,00		100,00		120,82		136,87		151,00
15.	IK + PI + VEC + PR + KZ		35,00		78,40		109,60		133,62		152,87		171,00
16.	IK + PI + VEC + PR ar pielikumiem						103,98						159,00
17.	IK + PI + VEC + PR ar pielikumiem + KZ						113,58						179,00
18.	IK + VEC + PR		25,20		58,00		79,02		92,82		111,37		121,00
19.	IK + VEC + PR + KZ		28,40		64,40		88,62		105,62		127,37		140,20
20.	IK + VEC + PR ar pielikumiem						82,98						129,00
21.	IK + VEC + PR ar pielikumiem + KZ						92,58						149,00
22.	PI + VEC + PR		15,65		32,10		47,77		63,82		70,37		80,00
23.	PI + VEC + PR + KZ		18,85		38,50		57,37		76,62		86,37		99,00
24.	PI + VEC + PR ar pielikumiem						51,73						87,00
25.	PI + VEC + PR ar pielikumiem + KZ						61,33						107,00

„Izglītība un Kultūra” — IK (iespiesta vai elektroniska), „Vecākiem” — VEC, „Pirmsskolas Izglītība” — PI, „Praktiskie Rokdarbi” — PR, „KultūrZīmes” — KZ

* Jūlijā laikraksts un tā pielikumi neiznāk no drukāta, ne elektroniskā formātā

Jelgavas tehnikums aicina darbā:

MATEMĀTIKAS skolotāju

vidusskolas klasēs

ar 2019. gada 2. janvāri,

ANĢĻU VALODAS skolotāju

ar 2019. gada 1. septembri.

Varam piedāvāt istabu
skolas dienesta viesnīcā.

CV sūtīt: info@jelgavastehnikums.lv

Tālrunis: 28306437

KONCERTI

21. decembrī

Lielajā ģildē Amatu ielā 6 plkst. 19.00 uzstāsies LNSO klaviertrio – vijolnieks Indulis Cintiņš, čelliste Dace Zālite un pianists Mārtiņš Zilberts. Koncertā „Saulgrieži à la carte” būs iespējams baudīt divus klasiskās mūzikas superhitus – Latīņamerikas tango ritmiem piesātināto Argentīnas komponista Astora Piazzolla skaņdarbu „Četri gadalaiki” un Franča Šuberta (Franz Schubert) „Foreļkvintetu”. Būs arī jaunadarbs – ambiciozā Latvijas komponista Platona Buravicka „Jauna rindkopa”, veltījums LNSO klaviertrio. LNSO klaviertrio mūziķi, kas koncerta klausītājiem piedāvās tango ritmus, regulāri spēlē milongu vakaros un labi jūtas šajā mūzikā. A. Piazzolla kopā ar domubiedriem radījis t. s. jauno tango – tradicionālā apvienojumu ar džeza un klasiskās mūzikas elementiem. Kvintets, kura ceturtajā daļā dziesma „Forele” izmantota par variāciju tēmu, komponēts, visticamāk, ceļojumā pa Augšaustriju 1819. gada vasarā, kad F. Šubertam bija 22 gadi. Idejas autors bija amatierčellists Silvestrs Paumgartners (Sylvester Paumgartner) – tieši viņš ieteicis gan neparasto sastāvu (klavierkvartets un kontrabass), gan „Foreles” melodijas iekļaušanu kvintetā. F. Šuberts dzīves laikā bija populārs Vīnē, taču viņa talanta īsto apmēru cilvēki atzina un pelnīto milzu slavu komponists guva tikai pēc nāves, kaut viņa mūziku savulaik atzinīgi novērtējis pats Ludvigs van Bēthovens (Ludwig van Beethoven). Savukārt viens no atraktīvākajiem un interesantākajiem jaunās paaudzes latviešu komponistiem P. Buravickis skaņdarbu „Jauna rindkopa” LNSO klaviertrio veltījis, lai atklātu un parādītu šā sastāva virtuozitāti un emociju bagātību. Darbs stāsta par industrializācijas laikmeta problēmām – cilvēku un viņa ikdienu, kaislībām, emocijām un visu glābjošo garīgumu, kas palīdz izdzīvot un atrast sevī spēkus katru dienu iesākt jaunu savas dzīves rindkopu.

SEMINĀRI, KURSI

2. janvārī

Rīgas Teikas vidusskolā Aizkraukles ielā 14 Rīgā plkst. 10.00–12.00 notiks RIIMC

organizēti kursi „Microsoft Office” rīku lietošana” (pedagogiem ar nelielām priekšzināšanām) visiem pedagogiem.

7. janvārī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 9.00–12.00 notiks kursi „Pedagogu un vecāku efektīva sadarbība pirmsskolā” pirmsskolas izglītības pedagogiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 9.00–12.00 notiks kursi „Vērtībuzglītība pirmsskolā” (1. grupa) pirmsskolas izglītības pedagogiem.

8. janvārī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks seminārs „Rūpnieciskā ipašuma zināšanu izplatīšana skolās” sociālo zinību skolotājiem, ekonomikas skolotājiem, klašu audzinātājiem.

11. janvārī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–17.15 notiks kursi „Pozitīvas audzināšanas principi” visiem pedagogiem.

14. janvārī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 9.00–12.00 notiks kursi „Pedagogu un vecāku efektīva sadarbība pirmsskolā” pirmsskolas izglītības pedagogiem.

15. janvārī

Rīgas Purvciema vidusskolā Detlava Brantkalna ielā 5 Rīgā plkst. 13.10 notiks RIIMC organizēta metodiskā pēcpusdienu „Lasīšanas un rakstīšanas prasmi pilnveide vidusskolā. Pierezde un prakse” vidusskolas latviešu kā otrās valodas skolotājiem.

16. janvārī

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 9.00–12.00 notiks kursi „Caurviju prasmi attīstīšana pirmsskolā” pirmsskolas izglītības pedagogiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Kā motivēt skolēnu ar speciālam vajadzībām mācīties?” vispārizglītojošo skolu pedagogiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Speciālās zināšanas pedagogiem bērnu tiesību aizsardzības jomā” pirmsskolu un vispārizglītojošo skolu skolotājiem.

Mācīes latviešu valodu jau pirm skolā

Ineses Eglītes, Gītas Andersones, Oļesjas Burkevicās kopdarbs „Latviešu valoda. Pirmā mācību grāmata” aicina pirmsskolas vecuma mazākumtautību bērnus mācīties latviešu valodu gan nelielās grupās, gan individuāli. Bērni valodu apgūs, aktīvi darbojoties, klausoties, runājot, pētot attēlus un veicot dažādus uzdevumus.

Mācību satura temati ir izkārtoti pēc gadalaiku principa, lai bērnam būtu viegli tos saistīt ar ikdienas norisēm katrā gadalaikā. Izdevumā īpaša uzmanība pievērsta vārdu krājuma veidošanai, kā arī runāšanas un domāšanas prasmju nostiprināšanai. Katrā atvērumā ir piedāvāta neliela latviešu-krievu vārdnīca, kurā atrodami

jaunie vārdi un apgūstamās frāzes. Mācīties valodu ar prieku palīdzēs atvērumi ar košām uzlīmēm un sižetiskie zīmējumi. ■

Tautas izvēlētās visu laiku labākās dziesmas

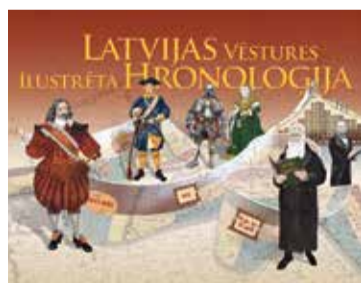
Radio „SWH” sadarbībā ar apgādu „Zvaigzne ABC” laidusi klajā vienu no vērienīgākajiem un nacionāli nozīmīgākajiem 2018. gada kultūras un arī grāmatniecības projektiem – grāmatu „LV top 100. Tautas izvēlētās visu laiku labākās dziesmas”. Izdevumā iekļautas dziesmas, kuras simtgades topam pieteica pati tauta, kā arī papildināja kompetenta žūrija, tā izveidojot sarakstu ar vairāk nekā 1300 dziesmām, no kurām Latvijas tautas balsojumā tika izvēlētas 100 tautas mīļākās dziesmas.

Izdevumā iekļautas visas „LV top 100” dziesmu notis, kuru pārlikuma autors un redaktors ir komponists un mūziķis Rūdolfs Bērtiņš. Ja pastāv dziesmu teksta vai mūzikas aranžijas varianti, iekļauta tā versija, par kuru noticis balsojums.

Īpašu vērtību grāmatai piešķir muzikoloģes un radio personības Daigas Mazvērsites un AS „Radio SWH” valdes priekšsēdētāja un spilgtas TV un radio personības Jāņa Šipkēvica stāsti par topa dziesmām. ■

Latvijas vēstures ilustrēta hronoloģija

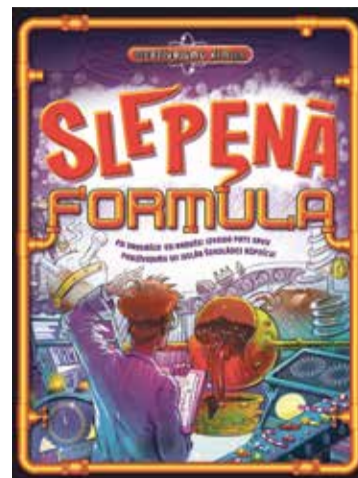
Juris Goldmanis, Vilnis Klints, Valdis Klišāns izdevumā „Latvijas vēstures ilustrēta hronoloģija” piedāvā neparastu skatījumu uz vēstures notikumiem Latvijā. Atlokāma laika līnija un karšu galerija vēstures pētniekam ļaus labāk saprast,

kad un no kādām daļām izveidojās Latvijas kultūrvēsturiskie novadi, kādi vēstures posmi saskatāmi mūsu vēsturē, kādas valstis, sākot ar viduslaikiem, Latvijas teritorijā pastāvējušas, kas ar tām noticis, kāda ir valstiskuma vēsture Latvijas teritorijā. Laika līnijā iezīmēti paši būtiskākie mūsu zemes vēstures notikumi – gan politiskie un militārie, gan tie, kas veido mūsu kultūras mantojumu.

Izdevums būs lieliska dāvana jebkuram vēstures interesentam un daudzfunkcionāls uzskates materiāls skolā, lai vēstures pētīšana kļūtu par aizraujošu piedzīvojumu. ■

Aizraujoši piedzīvojumi zinātnes pasaulē

Četras aizraujošas grāmatas aicina zinātnes pasaulē. Tās lasītāju ievilina neparastā piedzīvojumā, kurā nepieciešams gudri rīkoties, izmantojot savas zināšanas ķīmijā („Slepenā formula”), astronomijā („Pazudis kosmosā”), bioloģijā („Amazonas džungļos”), fizikā („Šausmu atrakcijas”). Šīs noteikti nav parastas grāmatas, kurās visas lappuses jālasa pēc kārtas, bet gan jālēk uz priekšu un atpakaļ, lai atklātu noslēpumu un saprastu, kā rīkoties konkrētā situācijā. Protams,

meklējot risinājumu, iespējams nomaldīties, taču drīz vien, sekojot norādēm, lasītājs nokļūs uz pareizā ceļa.

Vai nav brīnišķīgi atrast zagli nolaupīto vecmāmiņas šokolādes rūpnīcas formulu, doties ceļojumā cauri Saules sistēmai un izglābt profesoru, atminēt lietusmežu uzdotās mīklas un risināt dabas cietos riekstus, saģūstīt briesmīgos monstrus un apturēt viņu radīto haosu?

Šīs grāmatas piedāvā mācīties ar prieku, piedaloties aizraujošā notikumā. ■

Mācību pasakas divās valodās

Starptautiski ietekmīgais uzņēmējs un inovators **Gunters Pauli** ir iecerējis sarakstīt 365 mācību pasakas bērniem. Tajās autors izskaidro dabu un cilvēku kā dabas būtni. Latviešu un angļu valodā lasāmajās pasakās „Vai āboli lido? Can Apples Fly?” un „Siržu karalis. The King of Hearts” iekļautā informācija atbilst kompetenču pieejai izglītībā.

5–8 gadus veci bērni kopā ar viņu skolotājiem un vecākiem mācīsies runāt par dabu un savām emocijām gan latviešu, gan angļu valodā.

Pasakā „Vai āboli lido?” bērni kopā ar peli un pūci atklās, kā

darbojas gravitācija, kā Mēness ietekmē visus šķidrumus uz saules un kā veidot cieņpilnas attiecības ar citiem, arī ar pretiniekiem. Savukārt pasakā „Siržu karalis” bērni kopā ar vaļu mazuli un kaiju uzzinās, kam ir lielākā sirds pasaulē, kāpēc dzīvajām būtnēm nepieciešama elektrība un kā tā pārvietojas organismā, kā arī izprātis, ka ikvienam no mums ir savas unikālās prasmes un talanti un mēs varam cits citam palīdzēt apzināties savu vērtību.

Pieaugušie grāmatā atradīs noderīgu materiālu, lai varētu sagatavoties jēgpilnai sarunai ar bērniem. ■

Apgāda „Zvaigzne ABC” izdevumi 2018. gada novembrī

- ◆ 101 vārds. Atver lodziņus!
- ◆ Man patīk vienradži. Vairāk nekā 300 uzlīmes
- ◆ Pārvērt ūdeni krāsās! Jautrie kukaiņi
- ◆ Pārvērt ūdeni krāsās! Svētkus gaidot
- ◆ Разноцветные рассказы с заданиями. Krāsaini stāstiņi ar uzdevumiem
- ◆ Z. Čistjakova. Краткий схематический справочник. Русский язык
- ◆ K. Balodis. Ievads civiltiesībās (atk.)
- ◆ G. Pitkeviča (sast.). Čau, ko dari? Bērnu anekdotes
- ◆ A. Kļavis. Asinis uz dzintara. Triloģijas „Ceļš uz Nezināmo zemi” 3. grāmata
- ◆ T. Štorms. Nīprais Ķipars
- ◆ B. Sortlanns, T. Parvela, P. Pitkenens. Kepler62. Vīruss. 5. grāmata
- ◆ R. R. Rasela. Nikijas dienasgrāmata, 11. Ne gluži labākās ienaidnieces stāsti
- ◆ D. Valjamss. Sliktais tētis
- ◆ B. Pīrss. Viljams Ventons un orbulatoraģents. 3. grāmata
- ◆ S. Čainani. Labā un ļaunā skola, 3. Pēdējās laimīgās beigas
- ◆ J. Goldmanis, V. Klints, V. Klišāns. Latvijas vēstures ilustrēta hronoloģija
- ◆ D. Markota, G. Šustere. Mana pirmā enciklopēdija. Latvija
- ◆ Pazudis kosmosā. Piedzīvojumu astronomija
- ◆ Slepenā formula. Piedzīvojumu ķīmija
- ◆ Šausmu atrakcijas. Piedzīvojumu fizika
- ◆ Amazonas džungļos. Piedzīvojumu bioloģija
- ◆ G. Pauli. Siržu karalis. The King of Hearts
- ◆ G. Pauli. Vai āboli lido? Can Apples Fly?
- ◆ Rūķi. Lielā enciklopēdija (20 gadi Latvijā – jubilejas izdevums)
- ◆ I. Melgalve. Vēsais prāts
- ◆ A. Mikele. Zelta būritis
- ◆ K. S. Lūiss. Sudraba krēsls. Nārnija hronikas, 6
- ◆ K. Sabaļauskaite. Silva rerum, IV
- ◆ T. Baha. Kamēliju sala
- ◆ L. Railija. Itāļu meitene
- ◆ H. Murakami. Virieši bez sievietēm
- ◆ A. Kristi. Erkila Puaro Ziemassvētki
- ◆ P. Petersa. Rubinsarkanā istaba
- ◆ U. Pilēns. (mans) uzņēmēja kods
- ◆ Z. Zusta, D. Zande. Tarakāni manā galvā. Stāsti par sievietēm
- ◆ 100 beautiful places in Latvia
- ◆ J. Šipkēvičs, D. Mazvērsīte (sast.). LV top 100. Tautas izvēlētās visu laiku labākās dziesmas
- ◆ G. Pauli. Zilā ekonomika
- ◆ Ziemassvētku prieks (atk.)
- ◆ Iedvesmas sapņi + radoši mirkli = dzīves lieliskais plāns